

Capítol 43

Narració de l'Esther

Ara importa poc si pensava molt en la meva mare des que sabia que era viva i m'havia dit que la considerés morta per sempre més. No em podia aventurar a apropar-m'hi ni a comunicar-m'hi per escrit, perquè la idea que tenia del risc en què havia transcorregut la seva vida només era igualable a la por que tenia d'incrementar-lo. Sabent que la meva simple existència com a criatura vivent era un perill imprevisible en el seu camí, no sempre era capaç de dominar el terror que es va apoderar de mi quan per primera vegada em vaig assabentar del secret. No gosava mai ni pronunciar-ne el nom. Tenia la sensació com si ni el volgués sentir. Si era present en alguna conversa que prenia aquest rumb, com de vegades naturalment passava, intentava no escoltar, em posava a comptar mentalment, em repetia coses que ja sabia o sortia de la sala. Ara sóc conscient que sovint havia fet tot això, fins i tot quan no hi podia haver perill que parlessin d'ella, però ho havia fet per la por de sentir alguna cosa que pogués arribar a delatar-la, i que la revelació sortís de mi.

Ara importa poc si evocava molt sovint les tonalitats de veu de la meva mare, em preguntava si podria tornar-la a sentir algun cop com tant desitjava i pensava que em resultava molt estrany i desolador que fos tan nova per a mi. Importa poc que busqués totes les mencions públiques del seu nom; que passés i repassés davant de la porta de la seva casa de la ciutat, plena d'amor, però sense gosar mirar-la; que una vegada segués al teatre on hi havia la meva mare i que em veiés davant de grans personatges de tota mena, perquè estàvem separades per tanta distància que qualsevol lligam o confiança entre nosaltres dues hauria semblat un somni. S'ha acabat, s'ha acabat del tot. El meu destí ha estat tan afortunat que poca cosa puc explicar de mi mateixa que no sigui una història de la bondat i la generositat dels altres. He de deixar aquesta insignificança i prosseguir.

Quan l'Ada i jo ens vam instal·lar un altre cop a casa, sovint conversàvem amb el meu tutor a propòsit d'en Richard. La meva noieta es lamentava profundament que causés tants problemes al seu amable cosí, però era tan lleial amb en Richard que no podia suportar donar-li la culpa ni d'això. El meu tutor n'estava assabentat i mai no acompanyava el seu nom amb cap mot de reprovació. "En Rick s'equivoca, estimada", li deia. "Bé, bé! Tots ens hem equivocat, i més d'una vegada. Hem de confiar que amb tu i amb el temps anirà pel bon camí."

Després ens vam assabentar del que llavors sospitàvem; no confià amb el temps fins després d'haver provat moltes vegades d'obrir els ulls a en Richard. Li va escriure, el va anar a veure, va parlar amb ell, va emprar tots els recursos de tendresa i persuasió que la seva bondat va ser capaç d'enginyar. El nostre estimat Richard continuà sord i cec a tot plegat. Si estava equivocat, ja ho

esmenaria quan s'hagués resolt el plet de la Cancelleria. Si anava a les palpentres per la fosca, no podia fer res millor sinó posar tot l'afany per dissipar els núvols on tantes coses eren confoses i obscures. Els recels i malentesos eren culpa del plet? Llavors calia que li deixessin resoldre el plet i superar-los de manera racional. Aquesta era, invariablement, la seva rèplica. Estava tan enderiat amb Jarndyce contra Jarndyce que resultava impossible fer-li qualsevol observació que no transformés, mitjançant una mena de raonament distorsionat, en una nova argumentació a favor de continuar fent què feia. “De manera que acaba resultant pitjor”, com el meu tutor em digué una vegada, “discutir amb el nostre pobre xicot, que deixar-lo estar.”

Vaig aprofitar una d'aquestes ocasions per suggerir que potser el Sr. Skimpole no era la persona idònia per aconsellar en Richard.

—Aconsellar? —digué el meu tutor rient— Estimada, a qui li passaria pel cap demanar consell a l'Skimpole?

—Encoratjar seria potser un mot més encertat? —vaig dir.

—Encoratjar? —tornà a dir el meu tutor— A qui podria encoratjar l'Skimpole?

—A en Richard, no? —vaig preguntar.

—No —va contestar—. Una criatura tan etèria, imprevisible i allunyada de la realitat, li suposa un alleujament i una diversió. Però respecte a donar consell o coratge, o adoptar una posició ferma respecte d'algú o alguna cosa, és completament impensable d'una criatura com l'Skimpole.

—Cosí John, si us plau —va dir l'Ada, que acabava de reunir-se amb nosaltres i mirava per damunt de la meva espatlla—, com és que s'ha tornat tan infantil?

—Què el fa ser tan criatura? —preguntà el meu tutor, passant-se la mà pel cap, una mica perplex.

—Sí, cosí John.

—Doncs —contestà pausadament, repassant-se els cabells cada cop amb més força— és tot sentiment, i... susceptibilitat, i... sensibilitat, i... imaginació. I, d'alguna manera, aquestes qualitats no les té sota control. Suposo que les persones que les hi van elogiar quan era jove, hi van concedir massa importància en detriment de qualsevol formació que contribuís al seu equilibri i adaptació, i d'aquesta manera ha esdevingut el que és. Ei —va dir el meu tutor, parant en sec i mirant-nos il·lusionat—, què en penseu, vosaltres dues?

L'Ada, mirant-me a mi, digué que era una llàstima que fos una càrrega per a en Richard.

—Realment és així, és així —replicà el meu tutor immediatament—. No pot ser. Hem de posar-hi remei. Ho he d'impedir. Això no es pot consentir.

Vaig opinar que era lamentable que hagués presentat en Richard al Sr. Vholes a canvi d'una gratificació de cinc lliures.

—Per cinc lliures? —va dir el meu tutor, amb una expressió de contrarietat al rostre— Però això el deixa retratat. Això el deixa retratat!

Tractant-se d'ell no es pot pensar que actuï com un mercenari. Ignora el valor dels diners. Presenta en Rick, queda bé amb el Sr. Vholes i aconsegueix un préstec de cinc lliures. No es va proposar cap objectiu ni en va treure cap conclusió. Estic segur que ell mateix t'ho va dir, oi estimada?

—Oh sí! —vaig dir.

—Exacte! —exclamà el meu tutor, ben satisfet— Això el deixa retratat! Si hagués previst que podia causar algun dany, o bé hagués tingut consciència que era perjudicial, no ho hauria dit. Ho va fer tal com ho va dir, amb total innocència. Però heu de veure'l a casa seva i llavors l'entendreu millor. Haurem de fer una visita a en Harold Skimpole, i advertir-lo sobre aquestes qüestions. Per Déu, estimades, és una criatura, una criatura!

D'acord amb el seu pla, un dia de bon matí ens en vam anar cap a Londres i ens vam presentar al domicili del Sr. Skimpole.

Vivia en un lloc anomenat el Polygon, a Sommers Town, on en aquella època residien un cert nombre de refugiats espanyols¹ pobres que passejaven pels voltants, duïen capa i fumaven cigarretes de paper. Si era millor llogater del que calia esperar perquè el seu amic Algú sempre acabava pagant-li el lloguer, o si la seva ineptitud pels negocis feia particularment difícil desnonar-lo, no ho sé; però residia a la mateixa casa des de feia anys. Estava tan malmesa com havíem suposat. Al reixat de l'entrada, hi mancaven dos o tres barrots, el bocoi de l'aigua estava rebenat, el picaporta anava balder; si jutjàvem pel rovell del filferro, el tirador de la campaneta feia temps que havia estat arrancat. Els esglaons bruts de petjades eren l'únic indicatiu que era habitada.

Una noia, desmanegada i tan inflada que semblava a punt de rebenar, com una fruita massa madura, pels estrips de la bata i els forats de les sabates, respongué als nostres trucs obrint una mica la porta i barrant-nos el pas amb el cos. Quan va reconèixer el Sr. Jarndyce —l'Ada i jo vam pensar que l'associà amb els pagaments del lloguer— deposà la seva actitud i ens deixà entrar. Com que el pany de la porta estava espatllat es dedicà a assegurar-la amb la cadena, que tampoc no era en gaire bon estat, i ens digué si volíem pujar.

Vam pujar fins al primer pis sense veure tampoc cap més decoració tret dels esglaons bruts de petjades. El Sr. Jarndyce entrà sense fer compliments i nosaltres el vam seguir. Era un lloc poc il·luminat i no gaire net, proveït de mobles d'un cert luxe, però atrotinats: un gran reposapeus, un sofà amb molts coixins, una butaca també amb força coixins, un piano, llibres, estris de dibuix, partitures de música, diaris i uns quants croquis i quadres. En una de les llardoses finestres hi havia un vidre trencat que havien tapat i subjectat amb papers encolats. Damunt la taula hi havia una safata amb nectarines d'hivernacle, una altra amb raïm, una altra amb uns melindros i una botella de vi blanc. El Sr. Skimpole en persona era ajagut al sofà amb batí, prenia un

¹ Grup d'exiliats partidaris de Torrijos, força coneguts en aquesta part de la ciutat entre 1823 i 1830, i que Dickens devia haver vist sovint de jove. Vegeu: H. House, *The Dickens World*, pàg. 31-32; i T. Carlyle, *Life of John Sterling*, pàg. 67.

aromàtic cafè amb una tassa de porcellana antiga –era gairebé migdia– i contemplava un matoll de violes del balcó.

No es va atabalar gens ni mica per la nostra aparició, s'alçà i ens va rebre amb el bon humor de sempre.

—Com poden veure, aquí em tenen! –va dir, quan ens havíem assegut amb certes dificultats, perquè la majoria de les cadires estaven desballestades– Aquí em tenen! Aquest és el meu minso desdejuni. Hi ha qui prefereix cuixa de corder o de vedella per esmorzar, jo no. Donin-me el meu préssec, la meva tassa de cafè i el meu claret, i ja estic satisfet. No els desitjo pel que són, sinó perquè em recorden el sol. Les cuixes de corder o de vedella no tenen res de solar. Pura satisfacció animal!

—Aquest és el consultori del nostre amic –o bé ho seria si exercís–, el seu santuari, el seu estudi –ens va dir el meu tutor.

—Sí –va dir el Sr. Skimpole, mirant al voltant amb la seva jovial expressió–, aquesta és la gàbia de l'ocell. Aquí és on l'ocell viu i canta. De tant en tant el desplomen i l'eixalen, però canta, canta!

Ens passà el raïm, mentre repetia alegrement:

—Canta! Sense floritures, però encara canta!

—És excel·lent -digué el meu tutor–. Un obsequi?

—No –contestà–, no! El ven un bon hortolà. El seu mosso me'l va dur anit i em va preguntar si calia que s'esperés per tal de cobrar. Li vaig dir: “Francament, amic meu, si valora el temps, no ho faci.” El devia valorar, perquè se'n va anar.

El meu tutor ens va mirar amb un somriure com si ens preguntés: “Es pot parlar seriosament amb aquesta criatura?”

—Avui és un dia –va dir el Sr. Skimpole, bevent amb satisfacció un glop de claret d'un got– que sempre es recordarà en aquesta casa. En direm el dia de santa Clare i de santa Summerson. Els he de presentar les meves filles. La meva filla d'ulls blaus és una preciositat, l'altra és tota sentiment i l'altra una comedianta. Els les he de presentar. Estaran encantades.

Quan es disposava a cridar-les, el meu tutor intervingué i li va demanar que s'esperés un moment, perquè abans volia dir-li unes paraules.

—Estimat Jarndyce –contestà benhumorat i tornant al sofà–, els moments que vulgui. Aquí el temps no compta. No sabem mai quina hora és, ni ens preocupa. Em dirà que no és la manera de prosperar en la vida. Té tota la raó. Però no prosperem. No pretenem pas fer-ho.

El meu tutor ens tornà a mirar significant clarament: “Sentiu què diu?”

—Bé, Harold –va començar–, el que volia dir-li es refereix a en Rick.

—El meu millor amic! –contestà cordialment el Sr. Skimpole– Potser no hauria de ser el meu millor amic, perquè vostè hi ha trencat les relacions. Però ho és, no ho puc evitar, és ple de joventut i poesia, i me l'estimo.

Si no li agrada, ho sento. Me l'estimo.

La captivadora franquesa amb què s'explicà semblava realment desinteressada i encantà el meu tutor i, si més no momentàniament, també l'Ada.

—Encantat que l'estimi tant com vulgui —contestà el Sr. Jarndyce—, però es tracta de protegir els seus estalvis, Harold.

—Oh! Els seus estalvis? Ha tocat un tema del qual no entenc gens.

Es va posar una mica més de claret, hi va sucar un melindro, brandà el cap i ens mirà a l'Ada i a mi amb un somriure que suggeria que ell mai no ho arribaria a entendre.

—Si l'acompanya aquí o allà —va dir el meu tutor amb franquesa—, no ha de permetre que pagui per tots dos.

—Estimat Jarndyce —contestà el Sr. Skimpole, la cara li resplendia de comicitat per aquest acudit—, i què vol que hi faci? Si em duu cap a un lloc, he d'anar-hi. I com vol que pagui? No dispoïo mai de diners. I si en tingués, no sabria què fer-ne. Suposi que dic a una persona, quant és? Suposi que em diu, set i sis penics! No entenc gens ni mica què vol dir set i sis penics. Em resulta impossible prosseguir la conversa sense faltar al respecte d'aquesta persona. No vaig pel món preguntant a la gent atrafegada com es diu set i sis penics en àrab, perquè no l'entenc. Per quin motiu hauria d'anar preguntant-los, què vol dir set i sis penics en diners, quan tampoc no els entenc?

—Bé doncs —va dir el meu tutor, gens contrariat per la ingènua rèplica—, si s'escau que ha d'anar de viatge amb en Rick, demani'm els diners a mi, sense fer-hi al·lusió sota cap circumstància, i que ell faci els comptes.

—Estimat Jarndyce —contestà el Sr. Skimpole—, faré el que sigui per complaure'l, però això em sembla una formalitat innecessària, una mania. A més a més, Srta. Clare i estimada Srta. Summerson, els prometo que creia que el Sr. Carstone era immensament ric. Creia que només havia de fer alguna transferència, o signar un pagaré, o una lletra de canvi, o un taló, o una factura, o bé escriure alguna cosa en alguna part d'un expedient, perquè li ploguessin els diners.

—Realment no és així, senyor —va dir l'Ada—. És pobre.

—Vol dir? —va respondre el Sr. Skimpole, amb el seu radiant somriure— Em deixa parat.

—I com que no es farà més ric refiant-se d'una canya podrida, Harold —va dir el meu tutor, posant la mà amb èmfasi damunt la màniga del batí del Sr. Skimpole—, vagi amb molt de compte de no encoratjar-li la credulitat.

—Estimat amic meu —contestà el Sr. Skimpole—, estimada Srta. Summerson i estimada Srta. Clare, com volen que ho faci? Es tracta de negocis i jo no hi entenc ni gota. És ell qui m'encoratja. S'empesca grans proeses econòmiques, em presenta com a resultat les perspectives més enlluernadores i reclama la meva admiració. Les admiro realment... com a perspectives enlluernadores. Però no hi entenc gens, i li ho dic.

La mena de franquesa desvalguda amb què ens va exposar això, l'alegria que li causava la seva innocència, la prodigiosa manera amb què s'acollia a la protecció d'ell i arguïa sobre la seva singular persona, s'afegiren a la deliciosa serenor de tot el que digué per aclarir punt per punt la suposició del meu tutor. Mentre era present, com més me'l mirava més improbable em semblava que fos capaç de premeditar, fingir o influir en res, però quan no hi era no m'ho semblava tant, i em resultava desagradable pensar que influïa sobre algú de qui em preocupava.

Quan el Sr. Skimpole s'adonà que l'interrogatori –com ell l'anomenava– s'havia acabat, va sortir tot cofoi de la sala per anar a buscar les filles –els seus fills ja feia temps que se n'havien anat de casa–, i el meu tutor es quedà absolutament satisfet d'haver-nos pogut demostrar el seu comportament infantil. Tornà de seguida acompanyat de les tres noies i la Sra. Skimpole, la qual havia estat una bellesa, però actualment era una dona hipocondríaca i delicada que sofria d'una gran diversitat de trastorns.

—Aquesta –va dir el Sr. Skimpole– és l'Arethusa, la meva preciositat, toca i canta tot el que vulguin, com el seu pare. Aquesta és la Laura, la meva sentimental, toca una mica, però no canta. Aquesta és la Kitty, la meva comedianta, canta una mica, però no toca. Tots plegats componem i dibuixem una mica, i cap de nosaltres no té la més mínima idea del temps o dels diners.

Crec que la Sra. Skimpole sospirà com si li hagués agradat esborrar aquest tret dels dots familiars. També vaig pensar que el seu sospir intentava cridar l'atenció del meu tutor i que aprofitava qualsevol oportunitat per fer-ne un altre.

—És agradable –va dir el Sr. Skimpole, mirant-nos engrescadorament a cadascú– i prodigiosament interessant descobrir les peculiaritats de cada família. En aquesta família tots som criatures, i jo la més petita de totes.

Les seves filles, que semblaven estar-ne molt, d'ell, celebraren aquest estrany acudit, especialment la filla comedianta.

—És veritat, filles meves –va dir el Sr. Skimpole–, oi que sí? És així, i cal que sigui així, perquè com els gossos de l'oda², “ens és connatural”. Vet aquí la Srta. Summerson, dotada d'una gran capacitat per administrar i d'una perícia per als detalls absolutament sorprenent. És possible que soni molt estrany a les orelles de la Srta. Summerson que en aquesta casa no sapiguem ni un borrall de costelles. Però no en sabem ni gota. No sabem cuinar res de res. No sabem què fer-ne, del fil i l'agulla. Admirem els qui disposen de les qualitats pràctiques que ens manquen, però no els busquem les pessigolles. Llavors, per què ells ens les han de buscar a nosaltres? Que visquin i ens deixin viure, els

---

² Una altra referència irònica a Isaac Watts, ‘Deixeu que el gossos frueixin bordant i mossegant, / Perquè Déu els ha fets així; / Que lleons i óssos rugeixin i es barallin, / Perquè els és connatural també...’ *Against Quarrelling and Fighting*, 1-4 de *Divine and Moral Songs for the Use of Children* (1715).

diem. Visqueu de les vostres qualitats pràctiques i deixeu-nos-en viure!

Va riure, però, com de costum, semblava completament sincer i que parlava seriosament.

—Poncelles meves –va dir el Sr. Skimpole–, el que tenim és simpatia, simpatia per tothom. Oi que sí?

—Oh sí, papa! –exclamaren totes tres.

—De fet, aquest és el nostre paper –va dir el Sr. Skimpole– en el maremànum de la vida. Tenim la capacitat d'admirar i de mostrar interès, i ens admirem i ens interessem. Què més podem fer? Vet aquí la meva preciositat, casada des de fa tres anys. Des del punt de vista de la política econòmica, probablement fou una total equivocació casar-se amb una altra criatura i tenir-ne dues més, però ha estat molt satisfactori. En ocasions semblants ho celebrem familiarment i intercanviem impressions amistoses. Un dia ens dugué a casa del seu jove marit, i ells i els seus ocellets feren el niu a dalt. Suposo que un dia o un altre, tant la meva filla sentimental com la comedianta duran els marits a casa i també faran els nius a dalt. Així anem fent, no sabem com, però d'una manera o una altra ens en sortim.

Per haver estat mare de dues criatures, semblava certament molt jove; i no vaig poder evitar de compadir-me tant d'ella com d'ells. Era evident que les tres noies havien crescut al seu aire i havien disposat tan sols d'una lleu i casual instrucció que les capacitava només per ser les joguines del seu pare en les seves hores de lleure. Les seves preferències artístiques es reflectien, com vaig observar, en els seus diversos estils de pentinat: la filla preciosa el duia a l'estil clàssic; la sentimental, exuberant i deixat anar; i la comedianta, entremaliat, amb el front molt eixerit i rínxols menuts i belluguets a la cua dels ulls. Vestien en consonància, però molt desacuradament i amb negligència.

L'Ada i jo vam conversar una estona amb aquestes noies i ens vam convèncer que s'assemblaven molt i molt al seu pare. Mentrestant, el Sr. Jarndyce –que s'havia passat la mà pels cabells amb molta freqüència i que especulava sobre un canvi del vent– parlava amb la Sra. Skimpole en un racó, des d'on no vam poder evitar sentir com dringaven els diners. Prèviament, el Sr. Skimpole s'havia ofert per acompanyar-nos a casa i s'havia retirat per anar a vestir-se per a l'ocasió.

—Poncelles meves –va dir mentre tornava–, tingueu cura de la mama. Avui no es troba bé. El fet d'anar a casa del Sr. Jarndyce un dia o dos em permetrà sentir cantar les aloses i conservar el bon humor. Com sabeu, m'han importunat, i si em quedés a casa em tornarien a importunar.

—Aquell home malvat! –digué la comedianta.

—Just quan va saber que el papa jeia vora les violes contemplant el cel blau –es lamentà la Laura.

—I quan l'olor de fenc impregnava l'aire! –féu l'Arethusa.

—Va demostrar que era un home mancat de poesia –corroborà el Sr. Skimpole, de molt bon humor–. Va ser una grolleria. Hi mancava qualsevol

pinzellada d'humanitat! Les meves filles es van ofendre molt –ens explicà a nosaltres–. Aquest home honrat...

—No pas honrat, papa. Impossible! –protestaren totes tres alhora.

—Un individu esquerp de mena, una espècie d'eriçó humà tot enroscat –va dir el Sr. Skimpole–, un forner del veïnat a qui vam manllevar un parell de butaques. Necessitàvem dues butaques, no en teníem i per tant, és clar, vam buscar algú que en tingués i ens les deixés. Magnífic! Aquest individu malhumorat ens les deixà i en vam fer ús. Després d'haver-les utilitzades, ens les reclamà. Les hi vam tornar. Em diran que va quedar satisfet? De cap manera. Va protestar dient que estaven gastades. Li vaig demostrar que cometia un error. Li vaig dir: “Amic meu, és possible que a la seva edat sigui tan caparrut per insistir que una butaca és una cosa que s'ha de posar damunt d'una lleixa i mirar-se-la? Un objecte que s'ha de contemplar, observar des d'una distància, examinar des d'una perspectiva? No comprèn que aquestes butaques, les vam manllevar per seure-hi damunt?” Es va mostrar desenraonat i inflexible i es va expressar amb un llenguatge molt violent. Li vaig adreçar una altra consideració, amb la calma d'ara mateix: “Vinga, bon home, malgrat que tinguem diferents aptituds comercials, tots som fills d'una gran mare, la natura. Aquest matí radiant d'estiu, aquí em té –era al sofà– contemplant la natura, amb flors al meu davant, fruita damunt la taula, el cel sense núvols i l'aire ple de fragància. Li prego, en nom de la nostra germanor, que no interposi, entre mi i una cosa tan sublim, l'absurda fatxa d'un forner enutjat!” Però ho va fer –va dir el Sr. Skimpole, alçant els seus ulls somrients amb divertida estupefacció–, va interposar aquella ridícula fatxa; ho va fer, i ho tornarà a fer. Per tant, estic molt content de poder-me'n deslliurar i anar-me'n a casa del meu amic Jarndyce.

Semblava com si no s'adonés que deixava enrere la Sra. Skimpole i les seves filles per fer front al forner; per a totes elles, amb tot, això era una història tan sabuda que havia esdevingut un assumpte corrent. Es va acomiadar de la família amb una tendresa tan etèria i graciosa com la que acostumava a fer gala en qualsevol ocasió, i vingué amb nosaltres amb una total tranquil·litat d'esperit. Quan baixàvem, vam tenir l'ocasió de comprovar, per algunes portes obertes, que la seva estança era un palau comparada amb la resta de la casa.

No podia preveure, i no ho vaig fer, que un assumpte que llavors em preocupava molt, i que recordaria per sempre més per les conseqüències que se'n van derivar, tindria lloc abans que el dia acabés. De camí cap a casa, el nostre hoste estava de tan bon humor que no podia fer sinó escoltar-lo embadalida; no em passava sols a mi, l'Ada experimentava la mateixa fascinació. Quant al meu tutor, el vent que amenaçava entaular-se a l'est des que vam sortir de Somers Town girà completament en rodó abans d'haver fet dues milles.

Tant si es podia dubtar en moltes qüestions del seu infantilisme com si no, el Sr. Skimpole es mostrava feliç com una criatura pel canvi i el bon temps. Gens cansat de les seves actuacions durant el viatge, arribà al saló abans

que cap de nosaltres, i el podia sentir al piano, mentre encara estava ocupada en els assumptes domèstics, interpretant i cantant fragments de barcaroles i cançons de taverna italianes i alemanyes.

Una mica abans de sopar ens havíem reunit tots, i encara era al piano interpretant despreocupadament i d'oïda i amb el seu estil exuberant alguns compassos musicals, tot explicant-nos en els intervals que l'endemà acabaria els esbossos de les antigues ruïnes de la muralla de Verulam³, que havia començat feia un any o dos i dels quals s'havia cansat, quan van dur una targeta, i el meu tutor llegí amb veu alta i amb to de sorpresa:

—Sir Leicester Dedlock!

Mentre encara em giravoltava tot i abans de tenir l'esma de moure'm, la visita ja era al saló. Si hagués pogut m'hauria escapat. Confosa com estava, no vaig tenir la presència d'ànim de retirar-me vora l'Ada, que era a la finestra, o acostar-me a la finestra, o saber on era. Sense haver pogut ni anar cap a una butaca, vaig sentir el meu nom i que el meu tutor em presentava.

—Si us plau, seguí Sir Leicester.

—Sr. Jarndyce —va dir Sir Leicester com a resposta tot fent-li una inclinació i asseient-se—, és un honor per a mi fer-li una visita...

—L'honor és meu, Sir Leicester.

—Gràcies... una visita de pas cap a Lincolnshire, per dir-li que lamento que s'hagi vist privat, com també les senyoretetes que són sota la seva custòdia i tutela, de visitar la meva residència de Chesney Wold i tot el que pugui resultar gratificant a persones instruïdes i de bon gust, a causa dels plets, per aferrissats que siguin, que pugui tenir contra un cavaller que... que és un conegut seu i a casa del qual s'ha hostatjat i a qui no vull tornar a mencionar.

—Ha estat una gran deferència de part seva, Sir Leicester, i en nom d'aquestes senyoretetes —aquí presents— i en el meu li ho agraixo molt.

—És possible, Sr. Jarndyce, que el cavaller de qui, per les raons que he mencionat, m'abstinc de fer més al·lusions... és possible, Sr. Jarndyce, que aquest cavaller m'hagi fet l'honor de tergiversar el meu caràcter fins al punt de fer-li creure que no seria rebut a la meva residència de Lincolnshire amb les atencions i la cortesia que el personal té instruccions de mostrar envers totes les dames i cavallers que s'hi presenten. Li prego només, senyor, que tingui en compte que els fets són just a l'inrevés.

El meu tutor passà delicadament per alt aquesta observació sense donar-li cap aclariment verbal.

—M'ha sabut greu —Sir Leicester prosseguí feixugament—. Li ho asseguro, senyor, m'ha... sabut... greu... assabentar-me per la governanta de Chesney Wold que a un cavaller que l'acompanyava en aquella contrada, que segons que sembla tenia una gran afecció a les belles arts, per aquest motiu no se li permetés examinar els retrats de la família amb la comoditat, l'atenció i la cura que li hauria plagut dedicar-hi, i que alguns dels retrats probablement

³ La Verulamium romana, a tocar de St. Albans, data del 44-45 de la nostra era.

haurien compensat –llavors es tragué una targeta, i llegí amb l’ajut de les ulleres, amb molta solemnitat i una mica de dificultats–. Sr. Hirrold... Herald... Harold... Skampling... Skumpling... disculpin... Skimpole.

—Aquest és el Sr. Harold Skimpole –digué el meu tutor amb evident sorpresa.

—Oh! –exclamà Sir Leicester– Encantat de saludar-lo, Sr. Skimpole, i de tenir l’oportunitat de presentar-li personalment les meves disculpes. Espero, senyor, que si es troba un altre cop per les meves propietats del comtat, no hagi de patir una restricció semblant.

—És vostè molt amable, Sir Leicester Dedlock. Després de la seva recomanació, serà per a mi certament un plaer i un privilegi tornar a visitar la seva bella mansió. Els propietaris de palaus tals com Chesney Wold –va dir el Sr. Skimpole, amb la desimboltura i cordialitat habituals– són benefactors públics. Són prou generosos per conservar nombrosos objectes preciosos perquè nosaltres, la pobra gent, els puguem contemplar i fruit. Seria una ingratitud amb els nostres benefactors no aprofitar-se de tota l’admiració i plaer que ens posen a l’abast.

Sir Leicester donà entenent que estava completament d’acord amb aquesta opinió.

—És vostè artista, cavaller?

—No –contestà el Sr. Skimpole–. Un home dedicat absolutament al lleure. Un simple afeccionat.

Sir Leicester feu la impressió que es congratulava encara més d’això. Esperava poder tenir la sort d’estar a Chesney Wold quan el Sr. Skimpole tornés un altre cop a Lincolnshire. El Sr. Skimpole se’n manifestà molt afalagat i honorat.

—El Sr. Skimpole va mencionar –prosseguí Sir Leicester tornant-se a adreçar al meu tutor–, va mencionar a la governanta que, com segurament va observar, és una antiga i lleial serventa de la família...

—És que quan vaig anar a visitar la Srta. Summerson i la Srta. Clare, l’endemà m’hi vaig arribar passejant –ens aclarí expeditivament el Sr. Skimpole.

—...que l’amic amb qui residia era el Sr. Jarndyce –Sir Leicester li va fer una inclinació–. D’aquesta manera em vaig assabentar del fet que, com he manifestat, deploro. Sr. Jarndyce, que una cosa semblant hagi pogut passar a qualsevol cavaller i especialment a un cavaller que és una antiga coneixença de Lady Dedlock, i més encara estant emparentat de lluny amb ella, i pel qual –segons que Milady em va fer saber personalment– professa una gran admiració, em sap, li ho asseguro, molt... de... greu.

—Si us plau, Sir Leicester, no en parlem més –contestà el meu tutor–. Li agraeixo moltíssim, com de segur tots nosaltres, la seva deferència. Realment, la culpa va ser meva, i li hauria d’haver demanat disculpes.

No vaig alçar la vista ni un sol cop. No vaig mirar el visitant, i fins i tot em va semblar que no escoltava la conversa. Em sorprèn que pugui recordar-la, perquè llavors no em produí cap impressió. Els sentia parlar, però estava molt desconcertada, i el fet de voler instintivament evitar aquest cavaller feia que la seva presència m'esdevingués tan angoixant que vaig creure, a causa del batibull que tenia al cap i dels batecs del cor, que no m'havia assabentat de res.

—Vaig mencionar l'assumpte a Lady Dedlock —va dir Sir Leicester alçant-se—, i Milady em va informar que havia tingut el plaer d'intercanviar uns quants mots amb el Sr. Jarndyce i les seves tutelades, quan es van trobar per casualitat durant la seva estada a la rodalia. Permeti'm, Sr. Jarndyce, que li reiteri a vostè i a aquestes senyoretetes la promesa que he fet al Sr. Skimpole. Indubtablement, les circumstàncies m'impedeixen afirmar que em satisfaria saber que el Sr. Boythorn es dignava a honorar la meva casa amb la seva presència; però aquestes circumstàncies es limiten exclusivament a la seva persona, i no són extensives més enllà d'ell mateix.

—Ja saben l'opinió que en tinc —va dir el Sr. Skimpole reclamant de passada la nostra atenció—. Un simpàtic brau, entestat a veure-ho tot de color vermell!

Sir Leicester tossí, com si no pogués suportar cap més referència a un individu d'aquesta mena, i s'acomiadà amb molta cerimònia i cortesia. Em vaig retirar a la meva cambra tan de pressa com vaig poder, i vaig romandre-hi fins a haver recuperat l'autodomini. M'havia trasbalsat molt, però quan vaig tornar a baixar fou una satisfacció comprovar que només em feren broma per haver estat tímida i muda davant del gran baronet de Lincolnshire.

Llavors vaig decidir que havia arribat l'hora que em calia explicar al meu tutor tot el que sabia. La possibilitat que em possessin en contacte amb la meva mare, o de veure'm obligada a anar a casa seva, i fins i tot que el Sr. Skimpole, malgrat que estava remotament relacionat amb mi, rebés les atencions i els compliments del seu marit, m'aterria tant, que em sentia incapaç de prendre decisions sense la seva ajuda.

Després d'haver-nos retirat per anar a dormir i d'haver fet la xerrada habitual amb l'Ada al nostre salonet, vaig tornar a sortir de la meva cambra i vaig anar a buscar el meu tutor a la biblioteca. Sabia que en aquesta hora acostumava a llegir, i a mesura que m'hi acostava vaig veure al passadís la claror del seu llum de lectura.

—Puc passar, tutor?

—I tant, doneta. Què hi ha?

—Res d'important. He pensat que m'agradaria aprofitar aquests moments de tranquil·litat per parlar-li una mica de mi.

M'atansà una cadira, tancà el llibre, el deixà a la vora i em dirigí la seva atenta i amable mirada. No vaig poder evitar de fixar-me que posava aquella expressió estranya que ja li havia copsat un altre cop, aquella nit que em

digué que no tenia cap problema que jo pogués entendre fàcilment.

—Estimada Esther, el que t'afecta –va dir– ens afecta a tots. No pots tenir més ganes de parlar-me de les que tinc per escoltar-te.

—Ho sé, tutor. Però necessito moltíssim que m'aconselli i m'ajudi. Ai! No es pot imaginar quanta necessitat en tinc aquesta nit.

La meva insistència l'agafà desprevingut i fins i tot l'alarmà una mica.

—Ni com estava d'impacient de parlar amb vostè –vaig dir–, especialment després del visitant que hem tingut avui.

—El visitant, estimada! Sir Leicester Dedlock?

—Sí.

Es plegà de braços i s'assegué mirant-me amb cara de profunda estupefacció, esperant què diria a continuació. Jo no sabia la manera de preparar-lo.

—Vaja, Esther –va dir tot començant un somriure–, el nostre visitant i tu sou les dues darreres persones d'aquest món que no m'hauria imaginat mai que tinguessin res a veure!

—És clar, tutor, ja ho sé. I jo tampoc, fins fa poc temps.

El somriure se li esborrà del rostre i esdevingué més seriós que abans. S'atansà a la porta per veure si era tancada, però ja me n'havia ocupat jo, i es tornà a asseure al meu davant.

—Tutor –vaig dir–, es recorda, quan ens va sorprendre la tempesta, que Lady Dedlock li va parlar de la seva germana?

—És clar. És clar que sí.

—I que li va fer saber que ella i la seva germana havien tingut diferències, i cadascuna havia fet el seu camí?

—És clar.

—Per què es van separar, tutor?

—Criatura –em mirava amb una expressió completament alterada–, quina mena de preguntes són aquestes! No ho vaig saber mai. No crec que ningú, llevat d'elles mateixes, ho hagi arribat a saber mai. Qui podria esbrinar els secrets que aquelles dues dones atractives i arrogants guardaven! Ja has vist Lady Dedlock. Si algun cop haguessis vist la seva germana, t'hauries adonat que era tan obstinada i tibada com ella.

—Oh tutor, l'he vista moltes, moltíssimes vegades!

—L'has vista?

Es mossegà el llavi i féu una breu pausa.

—Esther, llavors, quan fa temps em vas preguntar per en Boythorn i et vaig explicar que havia estat un cop a punt de casar-se i que la dama no s'havia mort, però ell la considerava morta, i que aquell fet el va influir la resta de la vida, ho sabies tot i sabies a quina senyora em referia?

—No, tutor –vaig contestar, temerosa de la llum que dèbilment albirava–. Ni tampoc ho sé ara.

—La germana de Lady Dedlock.

—Tutor, i per què —gairebé era incapaç de fer-li la pregunta—, per què, digui-m'ho si us plau, per què es van separar?

—Va ser cosa d'ella i en va guardar els motius en el seu cor inflexible. Ell després va suposar —però només era una suposició— que, considerant la seva arrogància, alguna ofensa que hauria rebut a causa de la desavinença amb la seva germana l'hauria ferit més enllà del que és raonable; però ella li va escriure dient-li que la considerés morta des de la data de la carta —com literalment va fer— i que li imposava aquesta resolució perquè coneixia el seu amor propi i el seu estricte sentit de l'honor, sentiments que ella també compartia. Per respecte d'aquells trets capitals d'ell, i també per respecte dels seus propis, digué que se sacrificava i que viuria i moriria sacrificada. Em temo que ha fet totes dues coses: realment ell no la va tornar a veure, ni des de llavors en va tornar a sentir parlar. Ni tampoc ningú.

—Ai tutor, què vaig fer! —vaig exclamar, deixant aflorar la meva aflicció— Quantes penes he causat sense voler!

—Tu, Esther?

—Sí, tutor. Innocentment, però n'estic absolutament segura. La germana reclosa és el primer record que tinc.

—No, no! —exclamà sobresaltat.

—Sí, tutor, sí. I la seva germana és la meva mare!

Hauria volgut fer-li saber tot el contingut de la carta de la meva mare, però en aquell moment no ho volgué escoltar. Em va parlar tan tendrament i amb tanta saviesa, i em va exposar de manera tan senzilla tot el que jo havia cavil·lat i desitjat imperfectament en els meus moments més lúcids, que tot i estar impregnada durant tants anys d'un fervorós agraïment envers la seva persona, estava segura de no haver-lo estimat mai tan afectuosament, de no estar-li tan absolutament agraïda dins el meu cor com vaig estar-ne aquella nit. Quan em va acompanyar a la meva cambra, quan em va fer un petó a la porta i quan per fi em vaig estirar a dormir, vaig pensar com m'ho faria per ser sempre prou diligent, com m'ho faria per ser sempre prou bondadosa, com podria aspirar des de la meva insignificança a oblidar-me sempre de mi mateixa, a dedicar-me a bastament al seu servei, a ser prou útil als altres, per poder demostrar-li fins a quin punt el beneïa i l'honrava.

Capítol 44

La Carta i la Resposta

L'endemà al matí el meu tutor em cridà al despatx i llavors li vaig explicar allò que la nit passada no li havia dit. Em digué que no es podia fer cap més cosa sinó mantenir el secret i evitar una altra trobada com la d'ahir. Comprenia els meus sentiments i els compartia absolutament. S'encarregaria fins i tot d'impedir que el Sr. Skimpole duqués a terme el seu propòsit. Ara li era impossible poder ajudar o aconsellar aquella persona que no necessitava anomenar-me. Li hauria agradat poder-ho fer, però resultava impossible. Si les sospites d'ella respecte de l'advocat a qui s'havia referit eren fundades, cosa que no dubtava, es temia que acabaria descobrint-se tot. Pel que sabia d'ell, tant de veure'l com per la seva reputació, estava segur que es tractava d'un home perillós. Em recalçà unes quantes vegades ansiosament, ple d'afecte i amabilitat, que passés què passés jo en seria tan innocent com ell mateix, i tan incapaç d'evitar-ho.

—I també em sembla —va dir— que cap dubte que hi pugui haver no et té en compte a tu, estimada. Hi poden haver moltes sospites sense aquest lligam.

—Per part de l'advocat —vaig replicar—. Però des que vaig començar a preocupar-me'n, m'han passat pel cap dues persones més —llavors li vaig explicar tot el que feia referència al Sr. Guppy, de qui temia que hagués pogut formular-se algunes vagues conjectures quan encara no m'adonava de les seves intencions; però li vaig dir que després de la darrera entrevista confiava plenament en el seu silenci.

—Molt bé. De moment podem deixar-lo de banda. Qui és l'altra?

Li vaig fer memòria de la donzella francesa i de l'oferiment insistent que em va fer per entrar al meu servei.

—Ah! —contestà pensativament— Aquesta persona és més inquietant que el passant. Però després de tot, estimada, potser només buscava col·locació. Feia poc que us havia vist a tu i l'Ada, i és natural que se li acudís pensar en tu. Simplement et va demanar ser la teva donzella, saps. No va fer res més.

—Es comportà de manera estranya —vaig dir.

—D'acord, el seu comportament també va ser estrany quan es va treure les sabates i va mostrar aquella sang freda per fer una caminada que l'hauria poguda dur a la tomba —va dir el meu tutor—. Seria inútil angoixar-se i turmentar-se a partir de fets fortuïts com aquest. Amb aquest criteri, la majoria d'esdeveniments intranscendents resultarien plens de perills potencials. Sigues optimista, doneta. El millor que pots fer és ésser tu mateixa; tot i saber-ho, continua essent qui eres abans de tenir-ne notícia. És tot el que pots fer pel bé de tothom. Com que comparteixo el secret amb tu...

—Fent-lo molt menys carregós, tutor —vaig dir.

—...procuraré estar al cas del que passi en aquesta família, fins on la distància m'ho permeti. I si arribés el moment que pogués donar un cop de mà per ajudar ni que sigui una mica a la que és millor que ni aquí mencionem, no deixaré de fer-ho per amor a la seva filla.

Li vaig donar les gràcies de tot cor. Què podia fer, sinó estar-li sempre agraïda! Quan em dirigia cap a la porta em demanà que em quedés un moment. Em vaig girar de seguida en rodó. Li vaig tornar a observar la mateixa expressió al rostre. I, tot de sobte, no sé com, se'm manifestà com una nova i molt llunyana possibilitat que ara comprenia.

—Estimada Esther —va dir el meu tutor—, fa temps que he estat rumiant el que voldria dir-te.

—Sí?

—Em resultava difícil mencionar-ho, i encara em costa. M'agradaria dir-t'ho amb tota la calma, i que de la mateixa manera ho meditessis amb tota la calma. Em permetries que t'ho digués per escrit?

—Estimat tutor, com vol que no li permeti escriure el que vulgui fer-me saber?

—Llavors fixa't, amor —va dir, amb el seu alegre somriure—, en aquest moment sóc tan clar i tan natural..., et semblo tan obert, tan franc i antiquat com sempre?

—Completament —vaig respondre, amb tota sinceritat i amb tota justícia, perquè la seva momentània vacil·lació s'havia esvaït, no havia durat ni un minut, i havia recuperat el seu autèntic tarannà, cordial, sensible i bondadós.

—Faig cara d'estar dissimulant alguna cosa, de voler dir alguna cosa més del que he dit, de reservar-me no importa què? —va dir, mirant-me als ulls de manera franca i transparent.

Li vaig contestar que sens dubte no en feia gens.

—Esther, pots confiar completament en mi, i refiar-te absolutament del que dic?

—Completament —vaig dir-li de tot cor.

—Estimada noieta —va dir el meu tutor—, dóna'm la mà.

L'agafà amb la seva estrenyent-me lleugerament amb el braç i, mirant-me a la cara amb la seva actitud genuïnament franca i lleial, aquella vella actitud protectora que havia fet de seguida d'aquella casa la meua llar, i digué:

—Doneta, des d'aquell dia d'hivern a la diligència, m'has fet canviar. Des de llavors, del primer moment al darrer, m'has fet un munt de bé.

—Ai, tutor, i què no ha fet vostè per mi, des de llavors?

—Ara, però —va dir—, no cal que ho recordis.

—No ho podré oblidar mai.

—Sí, Esther —va dir amablement, però seriosa—, ara cal oblidar-ho; oblidar-ho durant un cert temps. Ara només cal que tinguis present que res no em farà canviar de com saps que sóc. Pots estar-ne absolutament segura,

estimada?

—Puc, i n'estic —vaig dir.

—Això és molt —va contestar—. És més que suficient. Però no vull agafar-te la paraula. No escriuré què penso fins que en el teu fur intern no estiguis del tot segura que res no em farà canviar de com saps que sóc. Si en tens el més mínim dubte, no ho escriuré. Després de reflexionar-hi bé, si n'estàs segura, envia'm la Charley, d'aquesta nit en vuit, i que em demani 'la carta'. Però si no n'estàs del tot segura, no me l'enviïs pas. Recorda, confio en la teva sinceritat en aquest assumpte tal com sempre ho he fet en tots. Si no estàs absolutament segura d'aquesta qüestió, no me l'enviïs!

—Tutor —vaig dir—, n'estic segura. Res no em podrà fer variar del meu convenciment que la seva relació amb mi pugui canviar. Enviaré la Charley a buscar la carta.

M'encaixà la mà i no digué res més. Durant tota la setmana, ni de part meva, ni seva, no es va fer cap més referència a aquesta conversa. Quan va arribar la nit que ell havia assenyalat, tan bon punt no hi havia ningú, li vaig dir a la Charley: "Charley, vés a veure el Sr. Jarndyce, truca a la porta i digues-li de part meva que véns a buscar 'la carta'." La Charley va pujar escales amunt, va baixar escales avall, va travessar passadissos —aquella nit, a les meves orelles amatents, els traçats zigzaguejants d'aquella casa antiquada em semblaren llarguíssims— i després de tornar pels passadissos i baixar i pujar escales, em va dur la carta. "Deixa-la damunt la taula, Charley." La Charley la va deixar damunt la taula i se'n va anar a dormir: jo em vaig asseure mirant-me-la sense agafar-la, pensant en moltes coses.

Vaig començar per les foscúries de la meva infantesa, i d'aquells dies d'innocència vaig passar al moment penós de la mort de la meva tia, amb aquell rostre obstinat tan rígid i gèlid, i a quan em vaig trobar tan sola amb la Sra. Rachael, com si no tingués ningú al món amb qui parlar o a qui mirar. Vaig anar a parar a l'època que suposà un canvi, quan vaig ser tan afavorida, envoltada d'amigues i estimada. Vaig arribar al moment que vaig veure per primer cop la meva preciosa noieta i vaig ser acollida en una afectuosa germanor que fou la gràcia i l'encant de la meva vida. Vaig recordar la primera guspira radiant de benvinguda que aquella freda nit resplendí damunt els nostres rostres expectants des d'aquests mateixos finestrals, i que mai no ha empal·lidit. Vaig reviure un altre cop la meva feliç estada aquí, vaig passar per la meva malaltia i convalescència, i vaig considerar el gran canvi que havia sofert i com els qui m'envoltaven no havien canviat; i tota aquesta felicitat resplendia com una lluminària d'una figura central que es plasmava davant meu en la carta de damunt la taula.

La vaig obrir i em vaig posar a llegir-la. Em va emocionar tant l'afecte, els desinteressats consells i el respecte que em demostrava en cada mot, que molt sovint els meus ulls es negaven a llegir gaire tros seguit. Tanmateix, la vaig llegir tres vegades de cap a peus abans de guardar-la. Ja m'havia suposat

per endavant quina era la seva intenció, i ho havia endevinat. Em demanava si volia ésser la mestressa de Casa Inhòspita.

No era una carta d'amor, malgrat que n'expressava molt, més aviat l'escriví com ho hauria fet en qualsevol moment que hagués decidit parlar amb mi. A cadascuna de les línies, li veia la cara, li escoltava la veu i sentia la influència del seu amable tarannà protector. Es dirigia a mi com si haguéssim canviat els papers, com si totes les bondats haguessin estat meves i tots els sentiments que havien despertat, seus. Insistia que era jove, i que ell ja anava de caiguda; que ja era d'una edat madura, i jo encara una nena; que m'escrivia amb la testa platejada i ben conscient de presentar-me aquest fet perquè hi reflexionés amb calma. Em deia que jo no hi guanyaria res en aquest casori i que tampoc no hi perdria res si el rebutjava, perquè cap nou vincle faria incrementar la tendresa que em professava, i fos quina fos la meva decisió estava segur que seria l'encertada. De totes maneres, des de la nostra darrera confiança havia tornat a valorar aquest pas i s'havia decidit a fer-lo, encara que només fos per demostrar-me, amb un modest exemple, que tothom estaria d'acord de bon grat a esmenar el cruel vaticini de la meva infantesa. Jo era la menys indicada per comprendre la felicitat que podia proporcionar-li, però en això no hi volia insistir més; tot i així, havia de tenir sempre present que jo no li devia res, i que era ell el meu deutor, i de bon tros. Havia pensat sovint en el nostre futur i, en previsió que arribaria el moment que l'Ada –ja a prop de la majoria d'edat– ens deixaria, i sospitant que seria ben aviat i que la manera de viure a què estàvem acostumats s'acabaria, havia agafat el costum de rumiar aquesta proposició. Per això l'havia feta. Si em semblava que podia concedir-li per sempre el més gran dret que podia tenir per ser el meu protector, i si em semblava que podia esdevenir feliçment i amb tot el dret l'estimada companya de la resta de la seva vida, per damunt de tots els lleus canvis i esdeveniments llevat de la mort, fins i tot llavors no voldria lligar-me de manera irrevocable atès que aquesta carta m'era encara tan recent; fins i tot llavors, m'havia de prendre un ampli marge per reflexionar. En aquest cas, o en el cas contrari, no canviaria la seva relació, la seva manera de comportar-se, ni el nom que li solia donar. I quant a l'espavilada dama Durden i petita governanta, ell sabia que sempre seria la mateixa.

Aquesta era essencialment la carta; escrita del principi a la fi amb noblesa i equanimitat, com si realment fos el meu responsable tutor i parlés imparcialment de la proposició d'un amic i amb honradesa n'exposés les inconveniències en tota la seva extensió.

No m'insinuà, amb tot, que quan jo gaudia d'una millor aparença ja li havia passat pel cap aquesta mateixa proposició i s'havia abstingut de fer-me-la. Que quan vaig perdre les faccions d'abans i no resultava atractiva, fou capaç d'estimar-me tant com en el temps de la meva màxima esplendor. Que el descobriment del meu origen no el va afectar. Que la seva generositat sobrepujà el meu desfigurament i la meva herència vergonyosa. Que a mesura que tenia

més necessitat del seu suport, podia confiar-hi fins a la fi amb més força.

Però ho sabia, ara ho sabia segur. Se'm va afigurar com la conclusió de la benèvola història que he estat prosseguint, i vaig adonar-me que només em calia fer una cosa. Consagrar la meva vida a la seva felicitat era regraciar-lo pobrament, i quina altra cosa desitjava l'altra nit, sinó trobar noves maneres de donar-li les gràcies?

Tot i així, vaig plorar molt; no tan sols perquè el cor em sobreeixia d'emoció després de llegir la carta, ni tan sols per l'estranyesa de la perspectiva –perquè em resultava estranya per més que l'hagués intuïda–, sinó perquè era com si perdés per sempre alguna cosa que no sabia anomenar o distingir clarament. Em sentia molt feliç, molt agraïda, molt il·lusionada; i al mateix temps plorava molt.

Després em vaig acostar al meu estimat mirall. Tenia els ulls inflats i envermellits i vaig exclamar: “Oh Esther, Esther, és possible que tu siguis aquesta?” Davant d'aquest retret, crec que la cara del mirall va estar a punt de tornar-se a posar a plorar, però la vaig assenyalar amb el dit i es va contenir.

“Estimada, això ja s'assembla més al posat serè amb què em vas confortar quan em vas mostrar aquell gran canvi!”, vaig dir, començant a deixar anar la meva cabellera. “Quan siguis la mestressa de Casa Inhòspita, hauràs de ser tan alegre com un gínjol. De fet, sempre hauràs d'estar alegre, per tant, comencem d'una vegada per totes.”

Vaig continuar agençant-me els cabells ben tranquil·la. Encara sanglotava una mica, però era a causa d'haver plorat, no perquè plorés.

“Així, doncs, estimada Esther, ets feliç per sempre més. Feliç amb els teus millors amics, feliç a la teva casa estimada, feliç de poder fer molt de bé, i feliç per l'immerescut amor del millor dels homes.”

Tot d'una, se m'acudí pensar, si el meu tutor s'hagués casat amb algú altre, com m'hauria sentit, i què hauria fet! Això realment hauria canviat les coses. Això em presentava la vida d'una manera tan inèdita i nova, que vaig fer dringar les claus de governanta i els vaig fer un petó abans de tornar-les a deixar al cistellet.

Després, mentre em pentinava davant del mirall, em vaig posar a pensar les moltes vegades que en el meu fur intern havia considerat que els profunds senyals de la meva malaltia i les circumstàncies de la meva naixença, no eren sinó nous motius pels quals calia que m'esforcés, m'esforcés, m'esforcés..., fos útil, amable, servicial, i sempre lleial i humil. Una bona ocasió per asseure's melangiosament i plorar, vaja! Respecte al fet que de primer em semblés del tot estrany –potser hauria estat una excusa per plorar, però no ho era pas– que algun dia arribés a ser la mestressa de Casa Inhòspita, per què m'ho havia de semblar? Si a mi no se m'havia acudit, a alguna altra gent sí. I mirant-me al mirall em vaig dir: “No recordes, amiga meva, el que la Sra. Woodcourt digué del teu casament abans de tenir aquestes marques...”

Potser aquest nom me les va dur a la memòria. Les restes de les flors assecades. Ara seria millor no conservar-les. Les havia conservades com a record d'una cosa absolutament passada i acabada, però ara seria millor que no les conservés.

Eren dins un llibre que per casualitat es trobava a la sala del costat, el nostre saló, que separava la cambra de l'Ada de la meva. Vaig agafar una espelma i vaig entrar de puntetes a cercar-lo a la lleixa on era. Mentre el tenia a les mans, com que la porta era oberta, vaig veure la meva preciosa noieta que jeia adormida i vaig acostar-m'hi silenciosament per fer-li un petó.

Fou una debilitat, ho reconec, i no tenia cap motiu per plorar; però una llàgrima em lliscà damunt del seu rostre adorable, i una altra, i una altra. I encara pitjor, vaig treure les flors marcides i durant un moment les vaig deixar damunt dels seus llavis. Pensava en l'amor que sentia per en Richard, si bé les flors, és clar, no hi tenien res a veure. Després me les vaig endur a la meva cambra i les vaig cremar amb l'espelma, i en un instant foren cendra.

L'endemà al matí, entrant al menjador a l'hora d'esmorzar, vaig trobar el meu tutor just com sempre, deseixit, franc i receptiu. Les seves maneres no mostraven la més mínima reserva, ni tampoc –o així ho penso– les meves. Durant el transcurs del matí vaig coincidir unes quantes vegades amb ell, dins i fora, sense la presència de ningú més, i vaig pensar naturalment que em parlaria de la carta; però no me'n va dir ni un mot.

De la mateixa manera l'endemà passat i l'altre, i com a mínim durant una setmana; temps durant el qual el Sr. Skimpole perllongà l'estada. Esperava, cada dia, que el meu tutor em parlés de la carta, però no ho va fer.

Llavors, cada vegada més inquieta, vaig creure que hauria de donar-li la resposta per escrit. Al vespre, a la meva cambra ho vaig intentar una vegada i una altra, però no aconseguia escriure una resposta que ni tan sols comencés com una resposta com cal; de manera que cada nit pensava que esperaria un altre dia. I vaig esperar set dies més, i mai no me'n va dir res.

El Sr. Skimpole ja se n'havia anat quan, finalment, una tarda que tots tres havíem decidit fer una passejada a cavall, em vaig vestir abans que l'Ada i baixant a la sala em vaig trobar el meu tutor, que d'esquena a mi mirava pel finestral.

Quan vaig entrar es girà i va dir somrient:

—Ah, ets tu, doneta, oi? —i tornà a mirar per la finestra.

Havia pres la decisió de parlar-hi llavors. En poques paraules; havia baixat expressament.

—Tutor —vaig dir, dubitativa i tremolosa—, quan desitjaria rebre la resposta de la carta que em dugué la Charley?

—Quan sigui escrita, estimada —contestà.

—Crec que ja s'ha escrit —vaig dir.

—Me la durà la Charley? —preguntà amb to jovial.

—No. L'he duta jo mateixa, tutor —vaig contestar.

Li vaig passar els dos braços pel coll i el vaig besar; i ell em va preguntar si era la mestressa de Casa Inhòspita, i jo li vaig dir que sí; i de moment res no va canviar i vam sortir tots tres junts, i no en vaig dir res a la meva cuca estimada.

Capítol 45

De tota Confiança

Un matí, després d'haver acabat amb la dringadissa de claus, mentre la meva noia bufona i jo donàvem voltes i més voltes pel jardí, tombant la vista cap a la casa vaig veure una ombra llarga i esprimatxada que hi entrava i que tenia l'aire de ser el Sr. Vholes. Just aquell matí, l'Ada m'havia estat explicant que tenia l'esperança que en Richard, a força de tanta dedicació, acabés apaivagant l'apassionament en el procés de la Cancelleria; per tant, per no desmoralitzar la meva noieta, no li vaig dir res de l'ombra del Sr. Vholes.

Llavors vingué la Charley, giragonsant lleugera entre els matolls, avivant el pas pels corriols, enrojolada i gràcil, talment una nimfa de Flora⁴ en lloc de la meva donzella.

—Oh, si us plau, senyoreta, hauria de córrer i parlar amb el Sr. Jarndyce!

Una de les peculiaritats de la Charley era que quan havia de trametre un missatge, sempre el lliurava tan aviat com ullava la persona a qui anava adreçat, fos a la distància que fos. Per això vaig veure que em demanava amb la seva manera habitual d'expressar-se, “córrer i parlar” amb el Sr. Jarndyce, molt abans de poder sentir-la. I quan la vaig sentir, ho havia dit tantes vegades que havia perdut l'alè.

Vaig dir a l'Ada que me n'havia d'anar corrents i vaig preguntar a la Charley, quan entràvem, si no hi havia un cavaller amb el Sr. Jarndyce. La Charley, amb la seva gramàtica, que per vergonya meva he de confessar que deixava en molt mal lloc les meves capacitats pedagògiques, em va contestar:

—Sí, senyoreta. Ell que vingué amb el Sr. Richard quan érem al camp.

Crec que, entre el meu tutor i el Sr. Vholes, no hi podia haver un contrast més absolut. Me'ls vaig trobar observant-se l'un a l'altre a banda i banda de la taula: l'un, tan franc, i l'altre, tan reservat; l'un, tan corpulent i ben plantat, i l'altre, tan prim i encorbat; l'un, expressant-se amb un to de veu d'àmplia sonoritat, i l'altre, amb veu cavernosa, badallant com fan els peixos; de manera que vaig pensar que no havia vist mai dues persones tan discordants.

—Ja coneixes el Sr. Vholes, estimada —reconec que no ho va dir amb la més exquisida urbanitat.

El Sr. Vholes es va alçar, enguantat i botonat fins a dalt com sempre, i es va tornar a asseure exactament com s'havia assegut a la vora d'en Richard a la calessa. Com que en Richard no hi era i no podia clavar-li la mirada, fitava recte endavant.

—El Sr. Vholes —va dir el meu tutor, mirant la seva silueta negra com si es tractés d'un ocell de mal averany— ens ha dut males notícies del nostre

---

⁴ Deessa romana de les flors i la primavera.

malaauradíssim Rick –posà un èmfasi especial en malaauradíssim, com si aquest mot fos una mena de descripció de la seva relació amb el Sr. Vholes.

Em vaig asseure entremig de tots dos; el Sr. Vholes restà immòbil, si exceptuem que es va gratar d'amagat, amb el guant negre, un dels grans vermellosos de la seva cara esgrogueïda.

—I com que per sort en Rick i tu, estimada, sou bons amics, m'agradaria saber –va dir el meu tutor– què en penses. Sr. Vholes, tindria la bondat de... d'expressar-ho clarament?

Fent-ho de qualsevol manera, excepte amb claredat, el Sr. Vholes remarcà:

—Deia, Srta. Summerson, que com a conseller legal de Sr. C. tinc motius per saber que les circumstàncies del Sr. C. es troben en el moment present en un estat anguniós. No tant quant a la quantitat deguda, sinó en allò que pertany a l'específica i urgent naturalesa dels compromisos que el Sr. C. ha subscrit i els mitjans de què disposa per liquidar-los o afrontar-los. He aconseguit ajornar molts petits afers del Sr. C., però els ajornaments tenen un límit i l'hem assolit. Per evitar-li aquestes incomoditats he fet algunes bestretes de la meva butxaca, les quals necessàriament se m'hauran de reemborsar, perquè no em considero un home de recursos i he de mantenir un pare a la Vall del Tauton, a més d'esforçar-me per assegurar un xic d'independència a les tres filles que tinc a casa. Em temo que, ateses les circumstàncies, el Sr. C. acabarà aconseguint permís per vendre's el despatx d'oficial, i en tot cas cal que la seva família s'assabenti d'aquest fet.

En aquest moment, el Sr. Vholes, que mentre parlava m'havia observat, tornà al silenci, que gairebé es podia dir que no havia trencat a causa del seu to tan sufocat, i tornà a fitar cap endavant.

—Imagina't el pobre noi, sense ni tan sols aquest recurs –em va dir el meu tutor–. Però què hi puc fer? El coneixes, Esther. Actualment no acceptaria de cap manera la meva ajuda. Oferir-la-hi, o suggerir-la-hi, suposaria abocar-lo a una situació extrema, si és que unes altres circumstàncies no ho han fet.

Llavors el Sr. Vholes tornà a dirigir-me la paraula.

—El Sr. Jarndyce, senyoreta, sens dubte ha explicitat el cas i la dificultat que té. No veig que s'hi pugui fer res. No dic que no s'hi hagi de fer res. Ans al contrari. He vingut fins aquí perquè n'estiguessin assabentats confidencialment, de manera que tot es faci a plena llum i que després no es pugui dir que no es va fer tot a plena llum. La meva intenció és que tot es faci a plena llum. Desitjo deixar un bon nom darrere meu. Si només hagués tingut en compte els meus interessos amb el Sr. C., no seria pas aquí. Com sap prou bé, les seves objeccions serien insuperables. Aquesta consulta no és de caràcter professional. Ningú no n'ha de sufragar les despeses. No hi tinc cap interès, si no és com a membre de la societat i com a pare... i fill –extrem del qual el Sr. Vholes estigué a punt d'oblidar-se.

Ens va semblar que el Sr. Vholes ens va dir exactament la veritat participant-nos que desitjava compartir la responsabilitat, si n'hi havia, de conèixer la situació d'en Richard. Només se m'acudia suggerir que podia arribar-me a Deal, on en Richard era destinat, veure'l i provar d'evitar el pitjor, si era possible. Sense tenir en compte el Sr. Vholes, vaig endur-me a part el meu tutor per proposar-li-ho, mentre el Sr. Vholes s'acostava al foc amb gambades rígides i s'escalfava els fúnebres guants.

A propòsit de la meva marxa, el meu tutor de seguida posà com a objecció la fatiga del viatge, però com que em vaig adonar que no en tenia cap altra, i com que jo estava més que contenta d'anar-hi, vaig aconseguir-ne el consentiment. Llavors només ens calia desempallegar-nos del Sr. Vholes.

—Bé, senyor —va dir el Sr. Jarndyce—, la senyoreta Summerson es posarà en contacte amb el Sr. Carstone i només ens cal desitjar que la seva situació encara no sigui irremeiable. Senyor, atès que ha fet aquest viatge, permeti'm que mani que li serveixin el dinar.

—Gràcies, Sr. Jarndyce —va dir el Sr. Vholes, allargant la seva màniga negra per impedir que fes sonar la campaneta—, de cap manera. Li ho agraeixo, no, ni un mos. El meu païdor és molt delicat i mai no puc fer els honors al menjar. Si en aquests moments prenguéssim aliments sòlids no sé pas quines conseqüències se'n podrien derivar. Senyor, havent-ho dut tot a terme a plena llum, permeti'm que ara em retiri.

—Sr. Vholes, desitjaria que es retirés, i tots nosaltres desitjaríem retirar-nos —contestà amargament el meu tutor— del procés que ja sap.

Davant la llar, el Sr. Vholes, tenyit de cap a peus d'un negre tan intens que gairebé fumejava, va fer amb el coll una breu inclinació lateral del cap i el brandà amb parsimònia difonent un perfum molt desagradable.

—Senyor, els qui ambicionem ésser considerats professionals respectables, no tenim cap més remei sinó posar-hi el coll. Ho fem, senyor. Si més no, jo personalment ho faig, i no m'agrada pensar malament de cap ni un dels meus col·legues. Senyoreta, ja comprèn que no ha de fer cap referència a la meva persona en la seva conversa amb el Sr. C., oi?

Li vaig replicar que ho evitaria curosament.

—Exacte, senyoreta. Bon dia. Sr. Jarndyce, bon dia, senyor.

El Sr. Vholes va posar el seu guant inanimat, que amb prou feines feia l'efecte de contenir una mà, damunt els meus dits, després damunt dels del meu tutor i s'endugué la seva ombra escanyolida i llargaruda. Em vaig imaginar que aquesta ombra es projectaria fora de la diligència i creuaria tot el paisatge assolat des d'aquí fins a Londres, congelant totes les llavors dels camps a mesura que hi aniria lliscant per damunt.

Va resultar imprescindible dir a l'Ada què passava i per què me n'anava; i naturalment s'entristí i s'angoixà. Li era tan fidel, tanmateix, que només pronuncià mots de compassió i d'excusa; i, més enamorada que mai —la meva noieta fidel—, li va escriure una llarga carta que em vaig encarregar de

dur-li.

La Charley seria la meua companya de viatge, malgrat que no necessitava ningú i que hauria preferit que s'hagués quedat a casa. Aquella tarda totes dues vam sortir cap a Londres i com que hi havia dues places al correu, les vam reservar. La Charley i jo, a l'hora que acostumàvem a anar-nos-en a dormir, trontollàvem cap al mar amb la correspondència de Kent.

En aquella època de cotxes de cavalls, suposava un viatge de tota una nit, però teníem tota la posta per a nosaltres soles, i la nit no ens va resultar gaire avorrida. Em va passar, crec, el que passa a molta gent en aquestes circumstàncies. Tot d'una el viatge em semblava prometedor, i després abocat al fracàs. Ara pensava que podria fer alguna cosa de profit, i adés m'estranyava que se'm pogués haver acudit. Ara em semblava que anar-hi era la cosa més raonable del món, i després la més irraonable. Barrinava per torns, amb aquests sentiments contraposats, en quin estat trobaria en Richard, què li diria i què em diria; i les rodes semblava que interpretessin la mateixa tonada –a la qual s'acobraven els passatges de la carta del meu tutor– una vegada i una altra durant tota la nit.

Per fi vam entrar pels carrers estrets de Deal, i ben foscos que eren sota la cruva boira del matí. La platja allargassada i planera, amb les cases una mica irregulars de fusta i maó, amb munió de cabrestants i grans embarcacions i magatzems, i els pals que es dreçaven nus amb les politges i ternals, i els amplis terraplens pedregosos coberts d'herbam i gespa, oferia l'aspecte més somort que mai no havia vist. El mar onejava sota una densa boira blanca i no es movia cap altra cosa excepte uns quants corders matinadors, els quals, amb la filassa enroscada al cos, feien l'efecte que, cansats de la seva existència actual, es filessin ells mateixos en cordam.

Però quan ens vam haver instal·lat en una càlida habitació d'un excel·lent hotel i ens vam asseure confortablement rentades i vestides davant d'un bon esmorzar –perquè era massa tard per posar-nos al llit–, Deal ens va començar a semblar més alegre. La nostra petita cambra semblava talment la cabina d'un vaixell, cosa que encantava la Charley d'allò més. Després, la boira, com si fos una cortina, es començà a alçar i van aparèixer nombroses embarcacions que no ens imaginàvem que fossin tan a prop. No sé quants velers ens digué el cambrer que hi havia llavors atracats al sud del Canal. Alguns vaixells eren imponents, com una gran nau que acabava d'arribar de l'Índia. I quan el sol va sorgir d'entre els núvols, creant llacunes argentades enmig de la mar fosca, la manera com aquests vaixells resplendien, s'ombrejaven i canviaven enmig de la bellugadissa d'embarcacions que des del moll hi anaven i en venien, i l'animació i el moviment que hi havia tant als vaixells com a tot el seu voltant, era una cosa meravellosa.

La gran nau de l'Índia era la que ens cridava més l'atenció, perquè havia atracat al Canal durant la nit. Era envoltada de llanxes; i comentàvem l'alegria que la gent de bord devia sentir per haver arribat a port. La Charley

també es va mostrar interessada pel viatge, per la calor de l'Índia, les serps i els tigres; i com que assimilava aquesta mena d'informacions millor que no la gramàtica, li vaig explicar què en sabia. Li vaig explicar també que en aquests viatges de vegades el vaixell naufragava entre els esculls, i com la intrepidesa i generositat d'un sol home podia salvar la gent. I quan em va preguntar com era possible, li vaig explicar que a casa ens havien arribat notícies d'un d'aquests casos.

Havia pensat enviar una nota a en Richard comunicant-li que era aquí, però em semblà millor presentar-me sense previ avís. Com que vivia a la caserna, dubtava una mica que fos factible; tanmateix, vam anar a fer-hi un cop d'ull. Espiant des del reixat del pati de la caserna ens va semblar que en aquella hora del matí a dins tot era molt tranquil; i vaig preguntar a un sergent, que era de guàrdia a les escales, on s'allotjava. Ens va fer acompanyar per un dels seus homes que, després de pujar algunes escales exemptes de mobiliari, va trucar a una porta amb els artells i ens va deixar.

—Qui hi ha? —cridà en Richard des de dins.

Vaig deixar la Charley al passadís, i dirigint-me cap a la porta mig oberta vaig dir:

—Puc passar, Richard? És només la Dama Durden.

Escrivia en una taula, pertot arreu del terra hi havia una escampadissa molt desordenada de roba, llaunes, llibres, botes, raspalls i baguls. Vaig observar que no s'havia acabat de vestir —anava de paisà, sense l'uniforme—, no s'havia pentinat i feia un aspecte tan deixat com la seva cambra. De tot això, me'n vaig adonar després de rebre la seva efusiva benvinguda i d'asseure'm a la seva vora, perquè quan va sentir la meua veu es va llançar corrents a abraçar-me. L'estimat Richard! Sempre va ser el mateix amb mi. Fins... ai, pobre, pobre xicot! Fins a la fi, mai no em rebé que no em dediqués una mica de la seva antiga jovialitat infantil.

—Déu dels cels, estimada doneta —va dir—, com és que has vingut per aquí? Qui s'havia d'imaginar poder-te veure! No passa res, oi? L'Ada està bé?

—Bé del tot. Més bonica que mai, Richard!

—Ah! —va fer, recolzant l'esquena a la cadira— La meua pobra cosina! Ara t'escrivia una carta, Esther.

Tot i estar en la plenitud de la seva esplèndida juvenesa, tenia un aspecte tan desmillorat i pansit, esfondrat a la cadira mentre rebregava amb la mà aquell full de paper atapeïdament escrit!

—T'has pres la molèstia d'escriure tot això i no ho podré llegir, després de tot? —vaig preguntar.

—Ai estimada! —va contestar, amb un gest de desesperació— Ho pots llegir per tota la cambra. És pertot arreu.

Li vaig pregar afectuosament que no es deixés abatre. Li vaig explicar que m'havia assabentat casualment que passava un mal tràngol i que

havia vingut per veure amb ell el millor que s'hi podia fer.

—És la teva manera de fer, Esther, però és inútil; així que no és la teva manera de fer —va dir, amb un somriure melancòlic—. Avui me'n vaig de permís, me n'hauria d'haver anat d'aquí a una hora; ho faig per dissimular la venda del meu despatx d'oficial. Bé. El que ha passat, ha passat. Així, doncs, aquesta carrera acaba com les altres. Només em mancaria fer-me capellà i hauria acomplert el cercle de totes les carreres.

—Richard —vaig insistir—, no deu ser pas tan irremeiable, oi?

—Esther —contestà—, sí que ho és. Estic tan a prop de la deshonra que als meus caps —com diu el catecisme⁵— els agradaria més estar sense mi que amb mi. I tenen raó. A banda deutes i creditors impacients i tots aquests inconvenients, no estic fet ni per a aquesta professió. Només tinc forces, cap, cor i coratge per a una sola cosa. Per tant, si aquesta bombolla no hagués esclatat avui —va dir, tot fent miques la carta que havia escrit, i llençant-les malhumoradament a poc a poc—, com hauria pogut anar-me'n a l'estranger? M'haurien destinat inexcusablement a l'estranger; però com hi hauria pogut anar? Com podria refiar-me d'en Vholes, sabent prou bé que sempre li he d'anar al darrere!

Suposo que per la cara que feia va endevinar què anava a dir, perquè em va agafar la mà, que jo recolzava al seu braç, i me l'acostà als llavis per evitar la meva rèplica.

—No, Dama Durden! T'he de prohibir dos temes, te'ls he de prohibir. El primer és John Jarndyce. El segon, el saps prou bé. En pots dir bogeria, i et diré que ara per ara no hi puc fer res i no puc posar-hi seny. Però no és veritat; és l'únic objectiu que he de perseguir. És una llàstima que sempre m'hagi vist induït a canviar de camí. Després de tant de temps que hi he esmerçat, de tanta angoixa i de tants turments, seria assenyat deixar-ho córrer ara mateix? Oh sí, molt assenyat. També seria molt ben vist per alguns, però no ho faré mai de la vida.

Estava d'un humor que em semblà més adequat no contradir-lo per no atiar més la seva determinació —si és que res podia encendre-la encara més. Vaig agafar la carta de l'Ada i la hi vaig donar.

—L'he de llegir ara? —va preguntar.

Quan vaig dir-li que sí, la deixà damunt la taula i s'hi va posar recolzant el cap amb la mà. No n'havia llegit encara gaire quan recolzà el cap a totes dues mans, per tapar-se la cara. Al cap d'uns moments, com si la llum fos insuficient, es va alçar i se'n va anar vora la finestra. Allí la va acabar de llegir, d'esquena a mi; i després d'haver-la llegida, i haver-la plegada bé, encara hi va romandre uns quants minuts amb la carta a la mà. Quan va tornar a la cadira, vaig veure que tenia llàgrimes als ulls.

---

⁵ El catecisme anglicà ordena obeir i honorar la reina, i tots els qui després d'ella tenen autoritat. En Richard creu, erròniament, que el seu 'deshonor' es transferiria als seus superiors.

—Com és natural, saps què hi diu, oi Esther? —ho va dir amb veu entenedrida i tot fent un petó a la carta mentre m’ho preguntava.

—Sí, Richard.

—M’ofereix —va prosseguir, picant amb el peu a terra— la petita herència de la qual aviat disposarà, tot just la quantitat que ja he malversat, i em prega i suplica que l’accepti, que amb això em refaci i que continuï a l’exèrcit.

—Estic convençuda que des del fons del cor només desitja el teu benestar —vaig dir—. I té un cor tan generós, estimat Richard!

—N’estic segur. Tant... tant de bo m’hagués mort!

Es va tornar a atansar a la finestra i, allargant-hi un braç, hi recolzà el cap. M’impressionà molt veure’l en aquest estat, però vaig romandre callada amb l’esperança que s’ablaniria. La meva intuïció resultà fallida; i m’agafà per sorpresa que sortís del compungiment amb un altre sentiment de greuge.

—I es tracta del cor que el mateix John Jarndyce, que d’una altra banda no ha de ser mencionat entre nosaltres, va procurar apartar de mi —va dir amb indignació—. I la pobra noia em fa aquesta generosa oferta sota el sostre d’en John Jarndyce en persona i, gosaria dir, amb la seva benèvola autorització i consentiment com un nou mitjà per comprar-me.

—Richard! —vaig exclamar alçant-me de sobte— No vull sentir-te dir mots tan ultratjants! —per primer cop en la meva vida estava realment molt enutjada amb ell, però només em durà un moment. Veient que el seu abatut rostre juvenil em mirava com si li sabés greu, li vaig posar la mà a l’espatlla i vaig dir: “Si us plau, estimat Richard, no em parlis amb aquest to. Reflexiona!”

Es va donar les culpes desproporcionadament i em va dir, de manera força bondadosa, que havia estat molt desencertat i que em demanava perdó una i mil vegades. En aquest punt em vaig posar a riure, però també em vaig estremir una mica, perquè estava més aviat confosa després d’haver estat tan vehement.

—Acceptar aquest oferiment, estimada Esther —va dir, asseient-se vora meu i reprenent la conversa—... t’ho suplico un cop més, perdona’m, em sap moltíssim greu... acceptar l’oferiment de la meva estimadíssima cosina és, no cal que t’ho digui, impossible. A més, disposo de cartes i documents, que et podria mostrar, que et convencerien que tot és dat i beneït. La casaca roja és cosa passada, creu-me. Però tinc el consol de saber, enmig de les meves preocupacions i perplexitats, que vetllant pels meus interessos vetllo també pels de l’Ada. En Vholes empeny el carro i no pot evitar de fer-ho a favor seu en la mesura que ho fa per mi, gràcies a Déu!

A mesura que el seu temperament sanguini anava concebant esperances, les seves faccions s’il·luminaven; tot i així, em va semblar que conferien a la cara més tristor que no pas abans.

—No, no! —exclamà en Richard exultant— Si disposés de la petita fortuna de l’Ada, no en gastaria ni un cèntim⁶ per continuar això que no està fet

⁶ *Farthing* = ¼ de penic, la moneda de menys valor.

per a mi, no m'interessa i n'estic avorrit. S'ha d'emprar en assumptes que ofereixin una recompensa millor, i s'ha d'invertir on ella tingui més confiança. No pateixis per mi! Des d'ara només tindrè una cosa al cap, i en Vholes i jo ens hi escarrassarem. No em mancaran recursos. Un cop liquidat el meu despatx d'oficial, me les podré apanyar amb alguns petits usurers que –segons que diu en Vholes– només es refien de les garanties immediates. Disposaré d'un saldo al meu favor de qualsevol manera, però això l'incrementarà. Vinga, vinga! Esther, duràs a l'Ada una carta meva, i totes dues heu de confiar més en mi i no pensar que ja sóc un cas completament perdut, estimada.

No repetiré el que vaig dir a en Richard. Sé que era avorrit, i ningú no suposarà ni per un moment que fos encertat. Això sí, em sortí del cor. Ho escoltà amb paciència i emocionat, però em vaig adonar que a propòsit dels dos temes que havia exclòs era de moment inútil fer-li'n prendre consciència. També vaig entendre, i ho vaig experimentar en aquesta mateixa entrevista, el sentit de l'observació del meu tutor que era fins i tot més perjudicial intentar persuadir-lo que no pas deixar-lo estar.

Per tant, em vaig veure forçada finalment a preguntar a en Richard si li importaria demostrar-me que realment no hi havia res a fer, com havia dit, i que no es tractava d'una simple impressió seva. Em va ensenyar sense cap reticència la documentació que deixava absolutament clar que la renúncia era cosa feta. Del que em va dir, vaig deduir que el Sr. Vholes en tenia còpies i que l'havia assessorat en tot moment. A part haver esbrinat això i haver estat la portadora de la carta de l'Ada, i ser –com havia de ser– la companya d'en Richard de tornada a Londres, no havia aconseguit res de bo venint aquí. Reconeixent-ho a contracor, vaig dir que me'n tornava a l'hotel i que l'esperaria fins que es reunís amb nosaltres; així, doncs, es posà el capot damunt les espatlles i m'acompanyà fins a la reixa, i la Charley i jo ens en vam tornar per la platja.

En un lloc hi havia una aglomeració de gent que envoltava alguns oficials de la marina que desembarcaven d'una llanxa, i s'hi apinyaven amb un interès inusual. Vaig dir a la Charley que devia ésser una de les llanxes del gran vaixell de l'Índia, i ens hi vam aturar a mirar.

Els oficials pujaven lentament des de la riba, tot parlant benhumoradament entre si i amb la gent que els envoltava, i es miraven els uns als altres com si estiguessin cofois de trobar-se un altre cop a Anglaterra.

—Charley, Charley, anem-nos-en! –vaig dir, i vaig fer via tan de pressa que la meva petita minyona es va quedar parada.

No fou fins que em vaig tancar dins la nostra cabina, i vaig tenir temps de prendre alè, que vaig començar a preguntar-me per què m'havia apressat tant. En una de les cares colrades havia identificat el Sr. Allan Woodcourt i havia tingut por que em reconegués. No volia que veiés l'alteració de la meva fesomia. M'havia agafat de sorpresa i no havia estat gaire valenta.

Però m'adonava que no servia de res i llavors em vaig dir: “Estimada, no hi ha cap motiu, no n’hi ha ni pot haver-n’hi cap, perquè avui hagas de semblar pitjor del que sempre has estat. Avui estàs tal com estaves el mes passat, no estàs ni pitjor ni millor. Això no lliga amb els teus propòsits, fes-ne memòria, Esther, fes-ne memòria!” Estava molt tremolosa –a causa de la corredissa– i en un primer moment vaig ésser incapaç de calmar-me; però em vaig anar trobant millor i em vaig alegrar molt d’adonar-me’n.

La colla d’oficials va arribar a l’hotel. Els vaig sentir xerrar per l’escala. Estava segura que eren aquells mateixos cavallers perquè havia tornat a reconèixer les seves veus. Vull dir que vaig reconèixer la del Sr. Woodcourt. Un cop més hauria estat un gran alleujament per a mi desaparèixer i passar inadvertida, però em vaig proposar no fer-ho. “No, estimada, no. No, no, no!”

Em vaig deslligar el barret i em vaig mig apujar el vel... crec que vull dir mig abaixar, però no té gaire importància... i vaig escriure en una de les meves targetes que per casualitat era aquí amb el Sr. Richard Carstone i la vaig enviar al Sr. Woodcourt. Vingué de seguida. Li vaig dir que em congratulava de ser per un casual de les primeres persones a donar-li la benvinguda a casa, a Anglaterra. Em vaig adonar que li feia molta llàstima.

—Des que ens va deixar, Sr. Woodcourt –vaig dir–, ha sofert perills i un naufragi; però gairebé no en podem dir desgràcies perquè li van permetre actuar amb tanta eficiència i valentia. Ho vam llegir amb autèntic interès. La primera notícia m’arribà de la seva antiga pacient, la pobra Srta. Flite, mentre em recuperava de la meva greu malaltia.

—Ah! La bona de la Srta. Flite! Encara mena la mateixa vida?

—Exactament la mateixa.

Ara em trobava tan bé que no em preocupava pel vel, i vaig poder aixecar-me’l.

—El seu agraïment envers vostè és commovedor. Com he tingut ocasió de comprovar, és una criatura molt afectuosa.

—Vostè... vostè la considera així? –va contestar– Jo... jo me n’alegro –li feia tanta llàstima que gairebé no podia parlar.

—Li asseguro –vaig dir– que durant el temps a què he fet referència, vaig quedar profundament emocionada per la simpatia i dedicació de la Srta. Flite.

—Em va doldre molt sentir que vostè havia estat molt malalta.

—Vaig estar molt malalta.

—S’ha recuperat del tot, però?

—He recuperat del tot la salut i el bon humor –vaig dir–. Ja sap l’excel·lent persona que és el meu tutor i la vida regalada que menem; només tinc motius per estar agraïda i no tinc cap altra cosa del món a desitjar.

Vaig notar com si ell sentís més compassió per mi de la que jo mateixa no m’havia tingut mai. El fet de descobrir que era jo qui havia de tranquil·litzar-lo em donà noves forces i calma. Li vaig preguntar pel viatge

d'anada i tornada, pels seus plans per al futur i pel seu probable retorn a l'Índia. Em va dir que, d'això, en tenia molts dubtes. La fortuna no l'havia afavorit més allà que aquí. Havia sortit com un pobre metge de vaixell i n'havia tornat tal qual. Mentre parlàvem, i em sentia satisfeta d'haver-lo alleujat –si se'm permet l'expressió– del xoc que havia sofert quan em va veure, va entrar en Richard. S'havia assabentat a baix de qui era amb mi, i tots dos es van saludar cordialment.

Acabades les primeres salutacions, quan parlaven de la carrera d'en Richard, em vaig adonar que el Sr. Woodcourt tenia la impressió que alguna cosa d'en Richard no anava a l'hora. Mirava el seu rostre amb freqüència, com si hi hagués alguna cosa que el fes patir; i més d'un cop em mirà com si volgués saber si jo en sabia el motiu. Però en Richard es trobava en un dels seus estats eufòrics, i ple de bon humor; i completament encantat de tornar a veure el Sr. Woodcourt, a qui havia admirat sempre.

En Richard suggerí que tornéssim plegats a Londres, però el Sr. Woodcourt havia de romandre al vaixell encara una mica més i no ens podia acompanyar. Tot i això, va sopar d'hora amb nosaltres i es va comportar d'una manera molt semblant a l'habitual, així que encara em sentia més tranquil·la d'haver pogut calmar la seva angúnia. Tanmateix, en Richard encara l'inquietava. Quan el cotxe era gairebé a punt de sortir i en Richard baixà a encarregar-se de l'equipatge, me'n va parlar.

No estava segura de tenir dret d'explicar-li obertament tota la seva història, però amb poques paraules el vaig assabentar del seu allunyament del Sr. Jarndyce i del seu embolic amb el malastrat procés de la Cancelleria. El Sr. Woodcourt ho va escoltar amb interès i ho lamentà.

—M'he fixat que el mirava amb molta atenció –vaig dir–. Creu que ha canviat molt?

—Ha canviat –contestà brandant el cap.

Vaig notar per primera vegada que la sang em pujava a les galtes, però fou només una sensació instantània. Vaig girar el cap i em va passar.

—No es tracta –va dir el Sr. Woodcourt– que sembli més jove o més gran, més prim o més gras, més pàl·lid o més ufanós, sinó de la singular expressió que mostra la seva cara. Mai no havia vist en una persona jove uns trets tan accentuats. No sabia dir si és angoixa o defalliment; potser ambdues coses, i com una mena de desesperació latent.

—Creu que està malalt? –vaig dir.

No. El seu cos es veia força robust.

—Que no pot tenir tranquil·litat d'esperit, tenim motius de sobra per saber-ho –vaig prosseguir–. Sr. Woodcourt, anirà a Londres?

—Demà o demà passat.

—No hi ha cosa que en Richard necessiti més que un amic. Vostè sempre li ha caigut simpàtic. Si us plau, vagi'l a veure quan vingui. I, si pot, ajudi'l amb la seva companyia, li ho prego. No pot imaginar-se quin bé que li

faria. No sap pas com l'Ada, el Sr. Jarndyce i fins i tot jo... com li restariem d'agraïts, Sr. Woodcourt!

—Senyoreta Summerson –va dir, més emocionat de com havia estat fins ara–, davant de Déu li juro que seré per a ell un amic fidel! Ho accepto com un deure, com un deure sagrat!

—Que Déu el beneeixi! –vaig dir, amb els ulls a punt de vessar, però m'ho podia permetre perquè no era per mi mateixa– L'Ada l'estima... nosaltres també l'estimem, però l'Ada l'estima d'una manera que nosaltres no podem. Li explicaré què m'ha dit. Gràcies de part seva i que Déu el beneeixi!

En Richard tornà quan acabàvem d'intercanviar apressadament aquests mots i m'oferí el braç per acompanyar-me fins al cotxe.

—Woodcourt, m'agradaria que ens retrobéssim a Londres! –digué, sense haver-ne pensat el motiu.

—Trobar-nos? –contestà l'altre– Ara gairebé no hi tinc cap amic que no sigui vostè. On el puc trobar?

—Doncs, alguna mena d'allotjament m'hauré de procurar –va dir en Richard meditant–. Diguem que a can Vholes de Symond's Inn.

—Molt bé! Hi aniré sens falta.

Van fer una jovial encaixada. Mentre m'asseia al cotxe, i en Richard encara era al carrer, el Sr. Woodcourt posà amigablement la mà damunt de l'espatlla d'en Richard i em mirà. El vaig entendre i agraïda el vaig saludar amb la meua.

I en la seva darrera mirada quan ens n'anàvem, vaig veure que jo li feia molta llàstima. Em vaig alegrar d'adonar-me'n. Pel meu jo d'abans sentia el que podrien sentir els morts si poguessin tornar a visitar antigues escenes. M'alegrava que em recordessin amb tendresa, que em tinguessin llàstima bondadosament, i que no m'haguessin oblidat del tot.

Capítol 46

Aturi'l

La foscor regna sobre Tom-all-Alone's. Des de la posta del sol d'anit no ha parat de créixer, allargant-se i allargant-se fins a omplir tots els espais d'aquest indret. Durant una estona, alguns llums empresonats brillaven com brilla la flama de la vida a Tom-all-Alone's, feble, feble, dins l'atmosfera nauseabunda, i parpellejant –com parpelleja també aquella flama a Tom-all-Alone's– a la vora de moltes coses horribles. Però s'han apagat. La lluna ha ullat en Tom amb un esguard pà·lid i fred, com si hi admetés alguna minúscula imitació del seu reialme desert, inepte per a la vida i bombardejat d'erupcions volcàniques, però ha passat de llarg i se n'ha anat. El més negre dels malsons⁷ de la cort infernal pastura a Tom-all-Alone's, i en Tom dorm profundament.

A propòsit d'en Tom s'han pronunciat colossals discursos tant dins del parlament com a fora, i moltíssimes discussions irades sobre la manera d'endegar-lo. Si l'han de dur pel bon camí la policia o els agutzils, o si s'ha de fer a toc de campana o per la força dels nombres o segons les acurades normes del bon gust, o bé se n'ha d'encarregar l'alt clergat, el baix, o cap clergue; si cal posar-lo a trossejar feixos de polèmiques insubstancials amb el ganivet retorçat de la seva mentalitat o si en canvi cal posar-lo a picar pedra. Enmig d'aquesta polseguera i enrenou, només hi ha una cosa perfectament clara, és a dir, que en Tom només podria i pot, o voldria i vol ser regenerat segons algunes teories, però per cap pràctica. I en l'esperançador mentrestant, en Tom va cap a la perdició capital principalment a causa de la seva inveterada obstinació.

Però té la seva revenja. Fins i tot els vents són els seus missatgers, i en aquestes hores de foscor són al seu servei. No hi ha ni una gota de la sang corrupta d'en Tom que no propagui a tot arreu el contagi i la infecció. Aquesta mateixa nit contaminarà l'excels corrent sanguini –on les anàlisis farmacèutiques detectarien la més pura noblesa– d'un casal normand, i sa majestat no podrà dir no a aquesta infame aliança. Ni un àtom del fang d'en Tom, ni una polzada cúbica dels pestilents gasos d'on viu, ni cap de les seves obscenitats o degradacions, ni gens de la seva ignorància ni de la seva perversitat, ni cap de les brutalitats que comet, no deixarà d'aconseguir el seu tribut a través de tots els ordres socials fins al més soberg dels sobergs i al més altiu dels altius. Veritablement, en Tom es revenja amb la contaminació, el pillatge i la degradació.

És discutible si Tom-all-Alone's és més fastigós de dia o de nit, però si ens atenim al fet que com més se'n veu resulta més horrorós, i que qualsevol de les seves parts sotmesa només a la imaginació de cap manera arriba a ésser tan pitjor com en realitat és, el dia se n'enduu la palma. Ara comença a apuntar el dia i realment seria millor per al prestigi nacional que el

---

⁷ *Nightmare*: diablessa o bruixa que ronda de nit pel cel.

sol es quedés de vegades en les possessions britàniques que no pas alçar-se cada dia sobre un espectacle tan abjecte com el d'en Tom.

Un cavaller colrat pel sol, que sembla incapaç de dormir pel fet de rondar pels carrers en lloc de comptar les hores damunt un coixí neguitós, passeja per aquí en aquesta hora tranquil·la. Atret per la curiositat, sovint es para i mira al seu voltant, amunt i avall dels miserables carrerons. No és un simple curiós, perquè en els seus ulls negres brilla un interès compassiu i, a mesura que mira aquí i allà, fa l'efecte de comprendre aquesta misèria i haver-hi reflexionat prèviament.

A les voreres del canal de fang embassat en què s'ha convertit el carrer principal de Tom-all-Alone's, no es veu res que no siguin cases desballestades, barrades i silencioses. No hi ha cap altra criatura desperta tret d'ell mateix, excepte en una direcció on veu la solitària figura d'una dona asseguda al portal d'una casa. S'hi encamina. Quan s'hi acostava observa que ve de fer un llarg viatge, que duu els peus bruts i va empolsegada. La dona seu al portal com algú que esperés, amb el colze sobre els genolls i el cap recolzat a la mà. Vora seu hi ha la bossa de lona o farcell que ha carretejat. Probablement dormisqueja perquè no fa cas de les petjades d'ell a mesura que s'hi va acostant.

La malmesa vorera és tan estreta que quan l'Allan Woodcourt és a tocar d'on seu la dona ha de tornar al mig del carrer per poder passar. Quan la mira a la cara, es troba amb la mirada d'ella i s'atura.

—Què hi ha?

—Res, senyor.

—No ha pogut despertar-los? Hi vol entrar?

—Espero que s'alcin en una altra casa, una casa d'hostes, no aquesta —contesta pacientment la dona—. Espero aquí perquè de seguida hi tocarà el sol i m'escalfaré.

—Em fa l'efecte que està cansada. Em sap greu que sigui al carrer.

—Gràcies, senyor. No importa.

El costum de parlar amb els pobres i d'evitar el paternalisme i la condescendència, o l'infantilisme —que és el recurs més emprat; molta gent considera que és una subtilesa parlar-los com en els llibres de beceroles—, li ha fet guanyar amb facilitat la confiança de la dona.

—Deixi'm veure el front —diu ajupint-se—. Sóc metge. No tingui por. Per res del món li faria mal.

Sap que emprant la seva mà experta i habituada pot alleujar-la amb més eficàcia. Ella fa una lleu objecció: “No passa res.” Però, tot just els dits toquen el lloc de la ferida, alça el front a la claror.

—Sí! Un cop molt lleig, i la pell és ben esgarrinxada. Deu ser molt dolorós.

—Em fa una mica de mal, senyor —contesta la dona amb una llàgrima que li baixa per la galta.

—Deixi'm intentar alleujar-li el dolor. El meu mocador no li farà mal.

—I és clar que no, senyor, n'estic segura!

Neteja i eixuga el lloc de la ferida, i després d'examinar-la curosament i pressionar-la amb suavitat amb el palmell de la mà, es treu una capseta de la butxaca, la guareix i l'embena. Mentre fa tot això li diu, després de riure's d'ell mateix parant consultori al carrer:

—Així que el seu marit és rajolaire, oi?

—Com ho sap, senyor? —pregunta la dona sorpresa.

—Doncs m'ho imagino pel color de l'argila que hi ha damunt la bossa i al seu vestit. Sé que els rajolaires van d'una banda a una altra a treballar a preu fet. I em sap greu dir-li que estic assabentat que també maltracten les dones.

La dona alça de seguida la mirada com si volgués negar que la ferida hi tingués res a veure. Però notant la mà al seu front i veient l'expressió atenta i serena d'ell, la torna a abaixar calmosament.

—On és ara? —pregunta el metge.

—Anit es va ficar en un embolic, senyor, però em vindrà a buscar a la casa d'hostes.

—Es posarà en més embolics si continua abusant de les seves dures manasses com aquí es pot veure. Però vostè el perdona, tot i ser brutal, i no en diré res més, excepte que m'agradaria que la pogués merèixer. Té alguna criatura?

La dona fa que no amb el cap.

—Una que en dic meva, senyor, però és de la Liz.

—La de vostè és morta. Me'n faig càrrec! Pobrissona!

Ara ja ha acabat i endreça la caixeta.

—Suposo que té casa. És molt lluny d'aquí? —pregunta benhumorat i traient importància al que havia fet, mentre ella s'alça i li fa una salutació.

—És a vint-i-dues o vint-i-tres milles⁸ ben bones des d'aquí, senyor. A St. Albans. Coneix St. Albans, senyor? M'ha semblat que feia com un gest de coneixement.

—Sí, una mica. Ara li faré jo una pregunta. Té diners per a l'allotjament?

—Sí senyor —diu ella—. Veritat de la bona.

I els hi ensenya i li dóna les gràcies repetidament. Ell li diu que de res, li desitja bon dia i se'n va. Tom-all-Alone's encara dorm i res no belluga.

Sí, alguna cosa sí! Refent el camí fins al punt on va afigurar la dona que seia al graó, veu un individu esparracat que s'aproxima molt cautelosament, fregant, mig ajupit, les llardoses parets —cosa que la criatura més miserable evitaria— i allargant furtivament una mà. Està tan absort a passar inadvertit, que

⁸ Uns 35,5-37 km.

fins i tot l'aparició d'un estrany ben vestit no el tempta a mirar enrere. Té aspecte de jove, amb el rostre demacrat i els ulls amb una mirada apagada. Quan passa per l'altra banda del carrer es tapa la cara amb els parracs del colze i se'n va arrossegant-se mig encongint, amb la mà neguitosa al davant i l'amorfa vestimenta que li penja en esquinçalls. Seria impossible de dir de quin material o amb quin propòsit es va fer aquella roba. Sembla, per la coloració i la matèria, com un feix de fulles pudents que creixen als pantans i que fa temps que s'han podrit.

L'Allan Woodcourt s'atura un moment per observar-lo i es fixa en tot això, amb la vaga impressió d'haver vist abans el xicot. No pot recordar com o quan, però en la seva ment hi ha alguna associació amb aquella figura. Pensa que pot haver-lo vist en algun hospital o asil; però no pot esbrinar per què es presenta al seu record amb una especial força.

Surt gradualment de Tom-all-Alone's cap a la llum del matí, i pensant encara en això, quan sent al darrere una corredissa de passos, i girant-se en rodó veu el xicot que ve corrents cap a ell a gran velocitat, seguit de la dona.

—Aturi'l, aturi'l! —crida la dona, gairebé sense alè— Aturi'l, senyor!

Es llança corrents al mig del carrer cap al xicot, però el noi és més àgil, fa una giragonsa, s'acota, se li esmuny d'entre les mans, s'incorpora mitja dotzena de iardes⁹ més enllà i s'escapa corrents. La dona, palplantada, continua cridant: “Aturi'l, aturi'l! Aturi'l, senyor! L'Allan, convençut que li acaba de robar els diners, continua perseguint-lo, i corre tan de pressa que en una dotzena d'ocasions enxampa el noi, però ell cada cop giravolta, es vincla, s'acota, s'esmuny i torna a escapar-se corrents. Si en alguna d'aquestes ocasions l'hagués copejat, l'hauria fet caure i l'hauria deixat inerm, però qui l'empaita no es decideix a fer-ho i, per tant, la persecució ridícula i enterca continua. Per fi el fugitiu, molt acuitat, tira per un passadís estret i va a parar a un pati que no té sortida. Aquí, davant d'una pila de llenya mig podrida, queda acorralat i es deixa anar; tot bleixant, des de terra mira el perseguidor que, bleixant, dempeus davant seu, se'l queda mirant fins que arriba la dona.

—Ai tu, Jo! —exclama la dona— I doncs? Per fi t'he trobat!

—Jo? —repeteix l'Alan, observant-lo amb atenció— Jo! Un moment... És clar! Recordo que aquest noi fa un cert temps el van dur davant del jutge d'instrucció.

—Sí, abans el vai veure un cop a la in'stigació —ploriqueja en Jo—. I què? És que no pot deixar tranquil un desgraciat com jo? No sóc prou desgraciat encara? Fins on més vol que siga desgraciat? M'han estat al damunt i al damunt, primer un de vates i després un atre de vates, fins que m'he quedat amb la pell i l'os. No tinc la culpa de la in'stigació. No vaig fer re. Era molt bo amb mi, hi era, era la sola persona que coneixia per parlar que sempre passava pel meu 'creuament. De cap manera l'hauria volgut veure in'stigat. M'agradaria haver-ho estat jo mateix. No sé per què no gafó i em tiro al riu, de vritat que no ho sé.

⁹ Uns cinc metres i mig.

Jeu en un racó d'esquena contra la pila de llenya talment com un brot de fongs o qualsevol malsana excrescència que s'hi hagués produït a causa de la deixadesa i la brutícia, i parla amb un to tan planyívol, i les seves ennegrides llàgrimes són tan sinceres, que l'Allan Woodcourt es calma i diu a la dona: “Pobra criatura, què ha fet?”

Ella només replica, més sorpresa que enfadada, i brandant el cap cap a la figura exhausta:

—Ai tu, Jo. Per fi t'he trobat!

—Què ha fet? —diu l'Allan— Li ha robat?

—No, senyor, no. Robar-me? Al contrari, no ha fet sinó ser amable amb mi, per això estic estranyada.

L'Allan mira de Jo a la dona, i de la dona a Jo, esperant que algú li resolgui l'enigma.

—Simplement era a casa amb mi, senyor... Ai Jo! Era amb mi, senyor, a St. Albans, malalt, i una senyora jove, que Déu la beneeixi pel bé que m'ha fet, es va compadir d'ell quan jo no gosava i se l'endugué a casa...

L'Allan, sobtadament horroritzat, s'enretira d'ell.

—Sí senyor, sí. Se l'endugué a casa, l'allotjà confortablement i ell, com un monstre ingrát, es va escapar durant la nit, i des de llavors mai més no se l'ha vist ni se n'ha sabut res, fins tot just ara que acabo de veure'l. I aquella senyoreta que era tan bonica i preciosa, va agafar la seva malura, va perdre la bellesa i ara difícilment podria ser reconeguda com la mateixa, si no fos pel caràcter angelical, la bonica silueta i la dolça veu que té. Ho sabies? Miserable ingrát, sabies que tot això ha passat per culpa teva i per ser bona amb tu? —pregunta la dona, començant-se a enfadar amb ell a mesura que ho recorda i deixant anar les llàgrimes amb vehemència.

El noi, sorprès d'improvís pel que acaba de sentir, es posa a fregar-se el front emmascarat amb el palmell llardós, a mirar el terra i a tremolar de cap a peus fins al punt que la pila de llenya on es recolza comença a cruixir.

L'Allan refrena la dona només amb un gest discret, però eficaç.

—En Richard em va explicar —balboteja—, vull dir que n'havia sentit parlar... ara no es preocupi per mi... recuperaré la veu de seguida.

S'enretira, i durant un moment es queda observant el passadís cobert. Quan torna ja ha recuperat la calma; però la seva lluita contra l'avèrsió que li desperta el noi és tan manifesta que crida l'atenció de la dona.

—Ja has sentit el que ella acaba de dir-te. Com a mínim alça't, alça't!

En Jo, tremolós i espetegant de dents, s'incorpora lentament i es queda dempeus com ho fan els de la seva trepa quan es troben en dificultats, recolzant de biaix l'espatlla contra el fustam i fregant-se d'amagat la mà dreta amb l'esquerra i el peu esquerre amb el dret.

—Ja l'has sentit, i sé que és veritat. No havies tornat aquí, des de llavors?

—Que em pengin, si fins aquest maleït matí no he trepitjat Tom-all-Along's —contesta en Jo amb veu ronca.

—I per què hi has vingut ara?

En Jo mira al voltant del pati reclòs, mira qui l'interroga no pas més amunt del genoll, i finalment respon:

—Jo no sé fer re, i no tinc re per fer. Sóc molt pobre i estic molt malalt, i havia pensat tornar aquí quan no hi rondés ningú, i jeure i amagar-me en algun lloc que sé fins al tard, i després anar a demanar xavalla al Sr. Snagsby. Sempre estava ben disposat a donar-me alguna cosa, ho estava, però la Sra. Snagsby sempre m'estava al damunt... com tothom a tot arreu.

—D'on véns?

En Jo torna a mirar al voltant de tot el pati, torna a mirar els genolls del seu interrogador, i acaba recolzant-se de costat al fustam resignadament.

—T'he preguntat d'on véns, que no m'has sentit?

—Doncs de rodar món —diu en Jo.

—Ara explica'm —prosegueix l'Allan; fent un esforç per sobreposar-se a la seva repugnància, s'atansa i s'inclina molt a prop d'ell com a signe de confiança—, explica'm com va ser que vas fugir d'aquella casa, si aquella bondadosa senyoreta va tenir la desgràcia d'apiadar-se de tu i allotjar-t'hi.

En Jo surt de sobte de l'ensopiment i, dirigint-se a la dona, afirma agitadament que mai no havia sabut re de re de la senyoreta, que mai no n'havia sentit parlar, que mai no va voler fer-li mal, que més aviat hauria volgut fer-se mal ell, que més aviat hauria volgut que li tallessin el seu maleït cap abans d'haver-se acostat mai a ella, i que va ser molt bona amb ell, ho va ser. Tota l'estona es comporta com si digués la veritat, i acaba somicant tristament.

L'Allan Woodcourt s'adona que no fingeix. S'obliga a tocar-lo.

—Vinga Jo. Explica-m'ho.

—No, no ho faré —diu en Jo reincidint en la seva postura de biaix—. Ni vui dir-ho, ni ho diré.

—Tot i així, ho he de saber sigui com sigui. Vinga Jo.

Després de perjurar dues o tres vegades, en Jo torna a alçar el cap, torna a mirar al voltant del pati i diu amb veu baixa:

—Molt bé, li diré alguna cosa. Se'm va endur. Ja està.

—Se't va endur? De nit?

—Ah! —en Jo, amb molta por que el poguessin sentir, mira al seu voltant, i fins i tot dóna un cop d'ull uns deu peus¹⁰ per damunt del fustam i a través de les escletxes, no fos que la persona de qui recela mirés pel damunt, o estigués amagat a l'altra banda.

—Qui se't va endur?

—No l'anomenaré pas —diu en Jo—. No ho he de fer, senyor.

¹⁰ Uns tres metres.

—Però cal que ho sàpiga, t’ho demano en nom de la senyoreta. Has de confiar en mi. No ho sentirà ningú més.

—Ah, però jo no n’estic pas segur —contesta en Jo, brandant el cap atemorit— que aquell no ho senti.

—I ara, no és pas aquí.

—Oh, de vritat que no hi és? —diu en Jo— De cop i volta, és a tota mena de llocs.

L’Allan el mira perplex, però s’adona que al fons de la seva sorprenent resposta hi ha bona fe i un punt de sentit. Espera pacientment una resposta explícita; i en Jo, més desconcertat per la seva paciència que no pas per cap més cosa, per fi, desesperat, li murmura un nom a cau d’orella.

—Sí! —diu l’Allan— I doncs, què havies fet?

—Re, senyor. Mai no he fet re per tenir problemes, ’cepte no circular i la in’stigació. Però ara circulo. Ara circulo cap al cimintiri... cap allí me’n vai.

—No, no, mirarem d’impedir-ho. Però ell què en va fer, de tu?

—Em va posar a l’ho’hital¹¹ —contesta en Jo xiuxiuejant— fins que em van despatxar, després em va donar una mica de diners —quatre mitjos braus, que vates en dieu mitges corones— i diu: “campa la boira! No volem veure’t per’quí.” “campa la boira. Vés-te’n a rodar.” “Circula.” “Que no et vegi a menys de quaranta milles¹² de Londres, o te’n repentiràs. I així ho faré, no fos que em veiés, i em veurà si rondo per aquí” —conclou en Jo, repetint nerviosament totes les exploracions i precaucions inicials.

L’Allan reflexiona un moment; després, girant-se cap a la dona, però encoratjant en Jo amb l’esguard, puntualitza:

—No és pas tan ingrát com havia suposat. Tenia un motiu per anar-se’n, tot i que no fos suficient.

—Gràcies, senyor, gràcies! —exclama en Jo— Apa! Veus com et vuquicaves amb mi. Però diga-li només a la senyoreta xò que diu el senyor, i ja està bé. Però tu també t’has portat molt bé amb mi, i ho sé.

—Ara, Jo —diu l’Allan, continuant encoratjant-lo amb la mirada—, vine amb mi. Et trobaré un lloc millor que aquest per reposar i amagar-te. Si em promets que no fugiràs corrents, jo aniré per una vorera i tu per l’altra per no cridar l’atenció.

—No ho faré, no ’cepte si el vei venir a ell, senyor.

—Molt bé. T’agafo la paraula. A hores d’ara mitja ciutat s’alça, i d’aquí a una hora tota la ciutat estarà completament desperta. Som-hi! Bon dia una altra vegada, bona dona.

¹¹ En Jo diu *horsepittle*, en comptes de *hospital*, elocució que pot suggerir des d’un estable a un escorxador.

¹² Uns 64 km.

—Bon dia un altre cop, senyor, i un altre cop li dono de tot cor moltíssimes gràcies.

Havia romàs asseguda damunt la seva bossa parant molta atenció, ara s'alça i se l'enduu. En jo repeteix: “Digue-li només a la senyoreta que no vai venir mai a fer-li mal i xò que diu el senyor!” I capcineja, arrossega els peus, s'agita, es refrega i parpelleja, mig riu i mig plora com una manera d'acomiar-se d'ella, i comença a caminar lentament, enganxat a les cases de l'altra banda del carrer, darrere l'Allan Woodcourt. En aquest ordre surten de Tom-all-Alone's cap a les àmplies clarors del sol i uns aires més purs.